Perlegi hunc librum, cui Titulus, [*Præcipuorum Theologiæ Capitum Enchiridion Didacticum*] in quo nihil reperio fidei Ecclesiæ *Anglicanæ*, aut bonis moribus contrarium.

Ex Æd. Lond. Oct. 12. 1664.

Tho. Grigg. R. in Christo Patri D. Humfr. Episc. Lond. a Sac. Dom.

Perlegi hunc librum, cui Titulus, [*Præcipuorum Theologiæ Capitum Enchiridion Didacticum*] in quo nihil reperio fidei Ecclesiæ *Anglicanæ*, aut bonis moribus contrarium.

Ex Æd. Lond. Oct. 12. 1664.

Tho. Grigg. R. in Christo Patri D. Humfr. Episc. Lond. a Sac. Dom.

Præcipuorum Theologiæ

CAPITUM

ENCHIRIDION Didacticum,

CUM

Appendicula Practica

DE

Coena Domini.

In gratiam Studioſæ Juventutis.

Prov. 18. 15. Cor intelligens acquiret ſcientiam, & Auris ſapientum quæret ſcientiam.

LONDINI, Typis *Tho. Ratcliff*, Impenſis *Humphr. Robinſon*, ad Inſigne trium Columbarum in Cœmiterio *Paulino*. 1665.

AD
Lectorem.

Magnifici pompam Propylæi magna postulant ædificia, (certè quidem haud respuunt,) quam tamen humilis casæ erubescit verecundia. Non est igitur hic permultis præfandum. Do tantum Lectori benevolo (quem ἀδεσπότῳ huic scriptiunculæ & Patronum ambio) suscepti opusculi consilium.

Nimirum ei quærere in proclivi fore suspicor, cur tot inter Christianæ Religionis Systematum examina (quâ domestica, quâ peregrina) in ore, oculisque omnium, cum debitâ laude volitantia, nostrum quoque se ingerat ENCHIRIDION. Rem totam paucis habeto. Ex istâ scilicet, quas modo diximus, fœcunda hujusmodi lucubrationum familia, cum aliæ aut proclivitate suâ, aut ingratis fortasse minutiloquiis & subtilitatibus Juventuti, aliæ autem aliunde minus nobis placerent, visum est istis omnibus, (quâ quidem pro modulo nostro liceret,) ire ob-

viam incommodis: quod in hoc Enchiridio *præstitum esse, non sum usque adeo* Suffenus, *ut somniem; præstare tantum volui; de eventu, æquum est ut ipse, Lector Cordate, pro Candore tuo sententiam feras. Certè hic pluribus prodesse, Neophytos potissimum loquor, & in re Theologicâ minùs exercitatos, in animo cum primis habuisse, testes appello* mille, Conscientiam *scilicet, & plusquam mille,* Cordium Scrutatorem, *Deum.*

Ad veritatis autem vitæque cœlestis compendium (quo Homini Christiano antiquius nihil esse par est) tenellos & rudiores adhuc circa Religionem animos, tum stabiles, neque tardos insuper effingere, quanti intersit, nemo non videt. Viderunt utique primi illi Religionis Reformatæ præclari Pugiles, quibus erat cum hoste callidissimo, frontisque omnium in Terris durissimæ, (quamvis & eodem ignavissimo) præliandum. Viderunt ipsi tandem Papicolæ, quos Adversæ partis virtutem si laudare vetabat livor, æmulari monuit versutia: iisdem scilicet ipsi vestigiis in viâ sua errorum Lata *consultò insistebant, quibus in* Angugustiore *veritatis præibant Reformati. Hinc illorum quoque tot indies (hoc maximè* ψευδομανοῦντι *seculo) blandiloquentiæ Popularis & Sophisticæ gramine obtecti Religionem à Calcaneo impetunt Anguiculi Chartacei.* Cui faxit Deus ut minus in posterum indormiscamus malo; *Ei certè ut apud studiosam Juventutem aliquatenus occurreret hoc* Enchiridion, *operam navavi.*

Cæterum, ne quid honorandæ Matris Ecclesiæ Anglicanæ *(nedum Scripturæ) minus consentiens currenti, nec satis perito, calamo excideret; ante petitam (de more) Typorum Copiam, exhibendum curavi opusculum* Viro admodum Reverendo, & in Cælo Ecclesiæ non Loci magis quam Meriti sui Claritate præfulgenti, *qui oculis Aquilinis perlustratum (ita enim se*

nostro

noſtro rogatu facilem demittere ſibi placuit) remiſit, (ne quid dicam invidioſius,) ſine probro; quinetiam, publici Juris facerem Hortator extitit.

Supereſt hæc duo porro moneam, me 1° ſcilicet in Textibus S. Scripturæ appellandis neque credulum neque perfunctoriam (pro modici ratione ocii) adhibuiſſe operam, & 2° Eccleſiæ noſtræ hic illic accomodata ſuffragia (ne iſta quoque Juventutem ingenuam lateant) ſiqua in Libelli Corpore haud occurrunt, cum Elencho Capitum ad finem rejeciſſe.

Sed Tituli (quod in quoſdam jocatus eſt olim Plinius) oblitus videbor. Vale, Lector benevole, & quod dextra manu porrigitur, ſiniſtrà ne accipias precor.

ERRATA Feſtinantis Præli graviora hæc paucula condonabit, uti ſpero, benevolus Lector.

P. 34. lin. 14. poſt [gradus] inſere, *intellecta*. p. 4. l. 1. lege, *Sabbato* p. 42. l. 2. lege, *Decalogi*. p. 69. l. 22. lege, utilitatem. p. 70. l. 11. ante [Domino] inſere, à.

PRÆCIPUORUM THEOLOGIÆ CAPITUM

Tractatio brevis, per modum Dialogi.

CAP. I. *De Sacra Scriptura.*

A. *Quid est Religio?*

B. Est vis illa creaturæ rationali, [a] divinitùs impressa, quâ tenetur obstricta [b] ad cultum & obsequium Dei. [a] *Ro.* 1. 19. [b] *Ro.* 1. 21.

A. *Quænam est regula (sive norma) cultûs Veri & Christiani?*

B. Voluntas unius Dei. *Deut.* 12. 32. *Mat.* 15. 9.

A. *Unde autem ista hominibus innotescit voluntas?*

B. Ante legem à Mose traditam (quin & sub lege) [b] multifoⁿmiter, in sacris vero [c] Scrip-

turis [d] pleniſſimè poſtmodum [e] patefacta. [b] *Heb.* 1. 1. 1 *Sam.* 28 6. [c] *Iſa.* 8. 20. 2 *Tim.* 3. 15. *Pſal.* 119. 133. [d] 2 *Tim.* 3. 16, 17. [e] *Mic.* 6. 8. *Ro.* 1. 18, 19.

A. *Voluntatem ſuam hominibus revelatam cur ſcriptis conſignari voluit Deus?*

B. Ob majorem [a] fidei certitudinem, quæ aliàs, humana partim infirmitate, partim malitia, aſtúque Satanæ, decurſu temporum faciliùs corrumperetur. [a] *Joh.* 20 31. 2 *Pet.* 1. 19.

A. *Ad normam religionis conſtituendam (quam Scripturam eſſe dixiſti) quæ potiſſimum requiruntur?*

B. Tria, *Authoritas*, *Perfectio*, & *Perſpicuitas*.

A. *Qualis autem eſt Scripturæ S.* Authoritas?

B. Planè divina, cum ſit ab ipſo Deo aut [a] edita, aut [b] inſpirata. [a] *Exod.* 31. 18. *Hoſ.* 8. 12. [b] *Neh.* 9. 30. 2 *Pet.* 1. 22.

A. *Quid autem inde conſequetur?*

B. Authoritatem iſtam eſſe tum [a] infallibilem, tum [b] irrefragabilem. [a] *Tit.* 1. 2. [b] *Ro.* 9. 20. *Num.* 23. 14.

A. *At ſepoſito ipſius Scripturæ de ſe teſtimonio, poteritne palam fieri eam illi authoritatem deberi tanquam verbo Divino?*

B. Poteſt, hominibus ſaltem [a] cordatis, & [b] veri amantibus. [a] 2 *Cor.* 4. 3, 4. 1 *Cor.* 2. 14. [b] *Pro.* 2. ad *v.* 6.

A. *Unde vero?*

B. Aut quæris de cauſa *efficiente primariâ*, aut de cauſis *miniſterialibus*, *intermediis*, & (quæ vulgo appellantur) *motivis*.

A. *Cedo*

A. *Cedò cauſam Principem.*

B. Ea alia eſſe non poteſt, quàm [a] Spiritus ille veritatis, qui ejuſmodi (ut lubet) [b] *omnia operatur in omnibus.* [a] *Joh.* 16. 13. [b] 1 *Cor.* 12. 6. ad 10.

A. *Quænam ſunt cauſæ iſtæ (quas modò vocaſti)* intermediæ?

B. Duûm ſunt generum; aliæ internæ, ex ipſa ſcilicet Scripturarum divina indole, proprietatibus & effectis deſumptæ, aliæ autem extrinſecùs accerſitæ.

A. *Da cauſas iſtius aſſenſus* internas.

B. Sunt iſtæ *materia* ([a] pietatem omne genus & bonos mores ubique redolens) *ſenſuum*, in ſtylo etiam (ubi is occurrit) humiliore [b] *majeſtas*, & humano major ingenio [c] *profunditas*, [d] Prophetiarum de rebus maximis adimpleta *veritas*, [e] vis illa ineluctabilis & planè divina [f] infidelium quoque cordibus, nedum [g] Credentibus, multiformiter impreſſa, & ſiqua dèmum ſint iſtis ſimilia. [a] *Pſ.* 19. 8, 9, & *Pſ.* 119. *paſſim.* [b] 1 *Cor.* 2. 4. [c] 1 *Cor.* 2. 7, 10. [d] 1 *Pet.* 10, 11. 1 *Cor.* 15. 3, 4. [e] *Heb.* 4. 12. [f] *Mar.* 6. 20. *Acts* 24. 25. [g] *Pſ.* 19. 7. ad 10. & *Pſal.* 119. *paſſim.* *Acts* 4. 20.

A. *Da cauſas* externas.

B. Sunt iſtæ etiam multimodæ 1. ipſorum Amanuenſium θεοπνευστων de Scriptura (præſertim Evangelica [a]) idque tot & tantis miraculis firmatum teſtimonium, de quo nulla poteſt apud æquos rerum æſtimatores oboriri ſuſpitio. 2. Conſtans & perpetua *Eccleſiæ Traditio*, eaq; tot ſuorũ tantiſ-

que periculis, imò & frequentibus martyriis propugnata. 3. Conatus inimicorum Diabolici ad Scrip. penitus delendam irriti. 4. Judæorum Evangelio hoſtium infenſiſſimorum ſuffragia veteri Teſtamento exhibita, cum quo Novum in ſubſtantialibus omnino congruit. [a] *Act.* 5. 12. 24. *Ro:* 15. 18, 19.

A. *Annon ergo pendet Sacrorum codicum Authoritas ex teſtimonio Eccleſiæ?*

B. Nequaquam. Nam primò ſequeretur inde, authoritatem Scrip. non eſſe divinam, ſed humanam, & conſequenter [a] incertam & fallibilem, (quod Atheiſmum ſapit,) cum hoc dato *non eſſet verbum Dei, ſed verbum hominis.* [a] *Rom.* 3. 4

A. *Da alteram, ſi habes, rationem.*

B. Illa ſumi poteſt ex abſurdo: Nam Eccleſiæ in confeſſo nulla ſunt omnino [a] indicia, nedum Authoritas, niſi Scripturæ ſacræ in ſolidum nixa; proinde hæc ab illis pendet, non vice verſa. [a] *Mat.* 16. 18. *Iſ.* 8. 20.

A. *Quænam ergo partes tribuendæ ſunt in hoc negotio Eccleſiæ?*

B. Teſtimonium præbere verum Scripturis, eaſque populis ſuis, ut omni acceptatione dignas commendare, quo maxime ſenſu hoc elogio ornatur Eccleſia, quod ſit *columna & firmamentum veritatis,* 1 *T.* 3. 15.

A. *De Authoritate in præſentia ſatis; unde conſtat S. Scripturam eſſe normam religionis perfectam?*

B. Id de ſe multis in locis ipſa teſtatur, nec poteſt

poteſt illius teſtimonium vanitatis inſimulari, ſi (quod utcunque evicimus) ſit divinum. 2 *Tim.* 3. 16, 17.

A. *Ad quænam ſe diffundit iſta Script. perfectio?*

B. Ad omnes [a] *perſonas*, [b] *caſus*, & [c] *tempora*. [a] *Joh.* 5. 39. *Col.* 3. 16. [b] *Pſ.* 119. 96. 2 *T.* 3. 17. [c] 1 *P.* 1. 25.

A. *An itaque omnes poſſunt intelligere Scripturas?*

B. Omnes, quantum ad eorum [a] ſalutem ſufficit, modo uſum habeant rationis, & [b] intelligentiam à Spiritu Sancto, mediis (ut plurimum) ordinariis, illuſtratam. [a] *Jo.* 20. 31. [b] 1 *Cor.* 2. 10. 1 *Joh.* 5. 20. *Pſ.* 119. 18.

A. Unde conſtabit Script. S. eſſe perſpicuam?

B. Ex æquitate Divina, [a] quæ neminem ſinit in rebus tanti momenti obſcuro & incerto duce uti, quin & ex compluribus ipſius Scrip. de ſe [b] teſtimoniis. [a] *Mic.* 6. 8. 1 *Cor.* 14. 8. [b] *Pſ.* 119, 105. *Pro.* 8. 9.

A. *At multæ ſunt in Scripturis (earum quoque rerum quarum fides eſt neceſſaria ad ſalutem) profunditates & myſteria.*

B. Sunt quidem, ſed homini [a] *naturali*, non [b] *ſpirituali*, niſi quoad modum, magnitudinem, & alias fortaſſe circumſtantias, non quoad [d] rem ipſam, ſive rerum credendarum ſubſtantiam; hæc enim credentibus (quantum certe ad ipſorũ ſalutem ſufficit) per verbum & Spiritum ſatis retegitur. [a] 1 *Cor.* 8. 14. [b] *v.* 10, & 15. [c] *Ro.* 11. 33. [d] *Ro.* 4. 18.

A. *Quomodo dividitur Scriptura?*

B. In eam quæ est Veteris, & quæ Novi Testamenti.

A. *Quid de libris illis censendum est, qui vulgò* Apocryphi *dicuntur?*

B. Non sunt pro fidei regula amplexandi, quanquam illorum aliquot morum præcepta minimè aspernanda contineant.

A. *Cur autem à Canone (sive regula fidei) exterminantur?*

B. 1. Quod nunquam pro θεοπνεύστοις sint à Judæis agniti, quibus *concredita sunt eloquia Dei, Ro.* 3. 2. 2. Quod linguâ Ecclesiæ Judaicæ ignota (Græca scil.) maximam partem conscripti sunt, idque cum nulla præter Judaicam esset in terris Ecclesia visibilis. 3. Ob nonnulla à veritate & Spiritu Dei aliena in istis tradita. Cujusmodi sunt *mendacium Angeli*, Tob. 5. 4. 12. *incantatio magica* ab eodem præscripta, c. 6. 15, 16, 17. *mendacium* Authoris *libri Sap.* qui Solomonem se falsò præfert, c. 19. 7, 8. verba Macchab. l. 2. c. 15. 38, 39. a Spiritu Dei alieniſſima, *Judithæ* 9. *v.* 2, 4, 10. & non pauca id genus alia.

Cap. 2. *De Natura Dei.*

A. *Unde conſtat eſſe Deum?*

B. Non modò ex Scripturis, verum etiam ex lumine rationis [a] naturali, ex omnium [b] gentium teſtimonio, atque adeo ipſis [c] operibus Divinis. [a] *Ro.* 14. 15. [b] *Jer.* 2. 11. [c] *Ro.* 1. 19, 20.

A. *Quid eſt Deus?*

B. Eſt [a] Spiritus [b] æternus, [c] incomprehenſibilis, [d] immutabilis, [e] per ſe independenter exiſtens, [f] ſibi ſoli ſufficiens, [g] in ſæcula benedictus. [a] *Joh.* 4. 24. [b] *Pſal.* 90. 2. [c] *Job.* 37. 19; *&c.* 26. 14. *Ro.* 11. 33. [d] *Ex.* 3. 14. *Ja.* 1. 17. [e] *Iſ.* 44. 6. *Ex.* 3. 14. [f] *Gen.* 17. 1. *Ro.* 11. 35. *Job.* 22. 2. *&c.* 35. 6, 7, 8. [g] *Ro.* 9. 5.

A. *Si Deus ſit ſpiritus, cur membra ei corporea, aures, oculos, &c. paſſim tribuit Scriptura?*

B. Hoc facit *non ſenſu proprio, ſed tantum analogico*, idque intellectus humani, ad naturam divinam cæcutientis, ſublevandi gratia. Nam quicquid iſtorum membrorum ſubſidio ritè operatur homo, id poteſt omne (modo & gradu infinities eminentiore) per ſuam eſſentiam ſimpliciſſimam operari Deus.

A. *Si ſit immutabilis, cur* 1° *ei tribuuntur affectus, ſive motiones humanæ? Cur* 2° *diſertè, nec uno in loco, pœnituiſſe dicitur?*

B. Ad horum utrumque quæſitum quod modo diximus de membris corporeis accommodari poteſt: ejuſmodi ſcil. affectus Deo minime

[a] convenire *ſenſu proprio, & literali*, ſed *figurato tantum & analogico.* [a] *Num.* 23. 19.

A. *Quomodo igitur?*

B. Hoc modo; Deus non amat, aut odit, dolet, aut gaudet, per ullam talem motionem, qualem in nobis cotidiè experimur homines, ſed voluntas ejus (ceu eſſentia) ſimpliciſſima *ratione effecti ad creaturam relati*, has vel illas induit affectuum appellationes, quas ἀνθροποπαθῶς efferri vulgo dicunt Theologi.

A. *Nunquam ergo Deus mutat propoſitum ſuum?*

B. [a] Nunquam. Nam hoc aut impotentiam aut inſcitiam argueret, quorum utrumvis Deo adſcribere ſummæ eſſet blaſphemiæ. [a] *Num.* 23. 19. *Iſ.* 46. 10

A. *At pœnas comminatas non infligere (ut in caſu Ninevitarum) mutationem aliquam voluntatis ſapit?*

B. In Deo nullam, quia comminationes iſtæ ſunt tantum *conditionales*, quæ mutato in melius peccatore, non ponunt pœnam, idque ſecundum voluntatem Dei immutabilem. *Jer.* 18. 7, 8, 9, 10.

A. *Da alios characteres (ceu proprietates) divinæ naturæ in S. Scrip. traditos.*

B. Ex iſtis ſunt *immenſitas* (ceu [a] *omnipræſentia*) [b] *ſanctitas*, [c] *bonitas*, [d] *juſtitia infinita*, [e] *omniſcientia*, [f] *omnipotentia.* [a] *Jer.* 23. 24. *Pſ.* 139. 7, 8, 9, 10. *Iſ.* 6. 3. & *c.* 57. 15 [c] *Ex.* 34. 6. [d] *Pſ.* 97. 2. [e] *Pſ.* 139. 2, 3, 4. *Heb.* 4, 13. [f] *Gen.* 18. 14. *Mar.* 14. 36.

A. *Cum immenſitate Dei quomodo conciliandæ ſunt*

ſunt iſtæ Scripturæ, quæ Deum de [a] *loco in locum migrare ſtatuunt, eaque quæ* [b] *ſedem ei propriam tribuunt in cœlis?* [a] Gen. 11. 5. [b] Pſ. 2. 4. Mat. 6. 9.

B. Non poteſt verè mutare locum, qui omnem replet, *Jer.* 23. 24. ſed iſta omnia κατ' ἀνθρωποπάθειαν intelligenda. Dicitur autem eſſe in cœlo, non *definitivè*, quaſi alibi eodem tempore non eſſet, ſed *manifeſtativè*, idque non ſimpliciter, ſed tantum quoad eminentiam, quod inde ſcil. ibique majeſtatis & gloriæ ſui radii [a] potiſſimum eniteant. [a] *Iſ.* 66. 1. *Pſal.* 19. 1. *&c.*

A. *Si Deus Sanctus ſit & bonus, cur peccatum, & mala tot inde conſequentia in mundo paſſim graſſari ſinit?*

B. Peccati mala conſequentia non permittit modo, ſed [a] infligit, *impiis* [b] *ex juſtitia, piis* [c] *ex diſciplina & charitate paterna.* Peccatum permittit (hoc eſt non impedit) ut ſapiens mundi gubernator, non permittit impurè, ut juſtiſſimus mundi judex. [a] *Am.* 3. 6. [b] 2 *Theſſ.* 1. 6. *Jer.* 11. 20. [c] *Pro.* 3. 11, 12. *Heb.* 12. à 5. *ad* 12.

A. *Quî poteſt ſumma juſtitia cum ſumma miſericordia conciliari?*

B. Si quæritur de habitibus (ita enim humano more loquendum eſt, cum in Deo proprie ſunt nulli) utraque cum altera optimè conſentit, & quaſi coincidit in una Dei ſimpliciſſima eſſentia, eaque perfectiſſima.

A. *Quæro potius de actibus.*

B. Neque ſic vel minimùm repugnant, ſi ad *objecta diverſa* referantur, v. g. actus ſummæ juſtitiæ

ſtitiæ (vindicantem hic intelligimus) erga Chriſtum mediatorem, conjunctus eſt cum actu ſummæ miſericordiæ erga hominem peccatorem. *Iſ.* 53.4,5.

A. *Num Deus certiſſimè cognoſcit futura contingentia?*

B. Omnino; quod innumera docent in Scripturis exempla: qualia ſunt iſta, *Exod.* 3. 19. *Deut.* 31.20, 21, 22.

A. *Quodnam eſt objectum potentiæ Divinæ?*

B. Quicquid [a] vult facere; & quod neque contradictionem implicat, nec infinitæ ejus [b] perfectioni adverſatur. [a] *Pſ.* 135. 6. [b] *Tit.* 1. 2. *Heb.* 6. 18.

A. *Ea verò proprietatum in* Deo *congeries, nonne compoſitionem indicat, & conſequenter ejus ſimplicitati derogat?*

B. Nequaquam. Sunt enim iſtæ proprietates neque ab eſſentia Divina, neque à ſe invicem realiter disjunctæ: unde nec ullam inferunt compoſitionem, niſi unius rationis, quæ naturæ ſimplici minime repugnat.

Cap. 3. *De tribus in eſſentia Divina Perſonis.*

A. *ESne unus tantum Deus?*

B. Planè; quod & Scriptura paſſim clamat, & ratio naturalis evincit, quippe cui plura infinita repugnant.

A. *Verùm aſſerente Apoſtolo* Dii *ſunt multi?* 1 Cor. 3. 5.

B. Sed *nobis*, ibidem inquit, *eſt unus tantum Deus*; proinde intelligendus eſt de diis Ethnicorum *putatitiis*, vel de *Vicariis* illis & *metaphoricis*,[a] quales ſunt Magiſtratus & Principes terreni.

[a] *Exod.* 22. 28.

A. *At in iſta ſumma unitate nonne continetur Trinitas Perſonarum?*

B. Id quidem firmiter credendum eſt, cum Scrip. toties diſertè inculcet, & Eccleſia Chriſtiana ab ipſis jam inde Evangelii incunabilis ad hæc uſque tempora agnoverit.

A. *Quibus internoſcuntur nominibus tres illæ perſonæ?*

B. Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

A. *Aſt ubi vel Trinitatis vel perſonarum in Scripturis mentio?*

B. Trinitatis (ſecundum verſionem Anglicanam) expreſſa habetur 1 *Jo.* 5. 7. Quod ſi quis de iſta verſione litem moverit, non eſt magnopere laborandum.

A. *Quidni?*

ſtitiæ (vindicantem hic intelligimus) erga Chriſtum mediatorem, conjunctus eſt cum actu ſummæ miſericordiæ erga hominem peccatorem. *Iſ.* 53.4,5.

A. *Num Deus certiſſimè cognoſcit futura contingentia?*

B. Omnino; quod innumera docent in Scripturis exempla: qualia ſunt iſta, *Exod.* 3. 19. *Deut.* 31.20, 21, 22.

A. *Quodnam eſt objectum potentiæ Divinæ?*

B. Quicquid [a] vult facere; & quod neque contradictionem implicat, nec infinitæ ejus [b] perfectioni adverſatur. [a] *Pſ.* 135. 6. [b] *Tit.* 1. 2. *Heb.* 6. 18.

A. *Ea verò proprietatum in* Deo *congeries, nonne compoſitionem indicat, & conſequenter ejus ſimplicitati derogat?*

B. Nequaquam. Sunt enim iſtæ proprietates neque ab eſſentia Divina, neque à ſe invicem realiter disjunctæ: unde nec ullam inferunt compoſitionem, niſi unius rationis, quæ naturæ ſimplici minime repugnat.

Cap. 3. *De tribus in eſſentia Divina Perſonis.*

A. *Eſtne unus tantum* Deus?

B. Planè; quod & Scriptura paſſim clamat, & ratio naturalis evincit, quippe cui plura infinita repugnant.

A. *Verùm aſſerente Apoſtolo* Dii *ſunt multi?* 1 Cor. 3. 5.

B. Sed *nobis*, ibidem inquit, *eſt unus tantum Deus*; proinde intelligendus eſt de diis Ethnicorum *putatitiis*, vel de *Vicariis* illis & *metaphoricis*,[a] quales ſunt Magiſtratus & Principes terreni.

[a] *Exod.* 22. 28.

A. *At in iſta ſumma unitate nonne continetur Trinitas Perſonarum?*

B. Id quidem firmiter credendum eſt, cum Scrip. toties diſertè inculcet, & Eccleſia Chriſtiana ab ipſis jam inde Evangelii incunabilis ad hæc uſque tempora agnoverit.

A. *Quibus internoſcuntur nominibus tres illæ perſonæ?*

B. Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

A. *Aſt ubi vel Trinitatis vel perſonarum in Scripturis mentio?*

B. Trinitatis (ſecundum verſionem Anglicanam) expreſſa habetur 1 *Jo.* 5. 7. Quod ſi quis de iſta verſione litem moverit, non eſt magnopere laborandum.

A. *Quidni?*

A. *Quidni?*

B. Utpote cum glorioſiſſimæ illius Triadis [a] perſonæ ſingulæ conjunctim, & æquali honore præditæ legantur; ſingularum Deitati ſeorſim à reliquis teſtimonia ſat multa perhibeant aliæ Scripturæ. [a] *Mat.* 28. 19.

A. *De Perſonæ vocabulo quid cenſes?*

B. Id quoque reperitur, *Heb.* 1. 3. Eccleſiæ Anglicanæ aliorumque doctiſſimorum Interpretum ſuffragio communitum: ejuſque in hoc negotio uſus ab Eccleſia Catholica comprobatur.

A. *Quid vero ſiquis hic etiam contentioſus eſſe velit?*

B. De reipſa convinci poterit (niſi contradicendi ſtudio, ut fit, abreptus) ex locutionibus illis Scripturalibus, quæ niſi perſonis accommodari nequeunt.

A. *Cedò illarum aliquot.*

B. Sufficerit unica de Spiritu Sancto, cum & eadem erit reliquarum ratio, ejuſque perſonalitatem potiſſimum oppugnant Trinitatis adverſarii. Is, etſi nomen ei Græcum ſit alterius generis, cum maſculino tamen pronomine conjunctus legitur, quod, niſi perſona eſſet, ſolæco laboraret. [a] ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα. *Joh.* 16. 3. adde quod dicitur [b] docere, [c] dona dare, velle, &c. quæ unius perſonæ ſunt. [b] 1 *Joh.* 16. [c] 1 *Cor.* 12.

A. *Unde conſtat Chriſtum non eſſe nudum hominem?*

B. Quoniam ſi talis eſſet, ſequeretur eum tunc primum extitiſſe, cum ex Virgine Maria naſceretur: at ex Scripturarum perplurium clariſſima

rissima luce evincitur contrarium, *Jo.* 1. 2, 3. *Jo.* 8. 58. *Gal.* 4. 4. *Phil.* 2. 7, *&c.*

A. *Quî vero constabit eum esse verum, & aternum Deum?*

B. Ex nomine, proprietatibus, & operibus Divinis.

A. *Incipias à nomine.*

B. 1. Nomen ei incommunicabile Jehovæ tribuitur, ut *Joh.* 12. 41. collat. cum Isaiæ 6. 3. 1 Cor. 10. 9. collat. cum Num. 21. 6. 2° dicitur Deus benedictus in sæcula, Ro. 9. 5. Dominus & Deus à Sancto Thoma agnitus, Jo. 20. 28. verus Deus à Sancto Johanne, 1 Joh. 5. 20. Æqualis Deo, Phil. 2. 6. Magnus ille Deus, Tit. 2. 13.

A. *Perge ad ejus proprietates Divinas.*

B. 1. Est Æternus, primus, & ultimus, Apoc. 1. 17. collat. cum Is. 44. 6. Joh. 8. 58.

2. Est omniscius, Joh. 21. 17. Apoc. 2. 23. collat. cum Jer. 17. 9, 10.

3. Est omnipotens, quod testantur miracula varia sua solius virtute edita, ut Mat. 8. 3. 16. & alibi in Evangelio passim.

4. Est adorandus, Heb. 1. 6. collat. cum Apoc. 19. 10.

A. *Superest ut opera quoque ejus Divina in medium proferantur.*

B. 1. Est Creator omnium, Heb. 3. 3, 4. Jo. 1. 3.

2. Est conservator omnium, Heb. 13. collat. cum Ps. 36. 6.

3. Divina edidit miracula dum in terris ageret,

ut

ut ſupra, vid. Joh. 15. 24. inter quæ præcipuum erat reſuſcitatio ſui ipſius à mortuis, Joh. 2. 19, 21. & c. 10. 18.

4. Confert vitam æternam, Joh. 10. 28, collat. cum 30.

A. *Unde liquet Spiritum Sanctum eſſe verum Deum?*

B. 1. Ita diſertè appellatur, 1 Cor. 3. 16. Acts 5. 3. 4.

2. Inſignitur proprietatibus Divinis, [a] *æternitate*, [b] *omnipræſentia*, [c] *omniſcientia*. [a] *Heb.* 9. 14. [b] *Pſ.* 139. 7. [c] 1 *Cor.* 2. 10.

3. Facit Opera divina, qualia ſunt [a] collatio donorum cœleſtium pro ſuo ipſius beneplacito, [b] effectio miraculorum, & alia hujuſmodi. [a] 1 *Cor.* 12. 4. 11. [b] *Mat.* 12. 28.

A. *Quod ſi Spiritus Sanctus ſit Deus, quomodo dicuntur fideles impleri Spiritu, ut Stephanus*, Act. 6?

B. Iſtæ locutiones ſunt Metonymicæ, quibus non perſona, ſed dona Spiritus gratuita notantur.

Cap. 4. *De Providentia Divina.*

A. *QVid eſt providentia* Dei?

B. Eſt qua res omnes creatas [a] potentia ſua ſuſtentat, [b] ſapientia moderatur ac regit. [a] *Heb.* 1. 3. *Act.* 17. 28. [b] *Eph.* 1. 11.

A. *An vero res etiam minimæ intra hujus providentiæ ambitum verſantur?*

B. Sic eſt, atteſtante tum [a] Scriptura, tum ratione. [a] *Mat.* 10. 29, 30. conſulantur miracula Ægyptiaca in lib. Exod. vid. Job 38. & Pſal. 147 &c.

A. *Sed quænam hoc ſuadet ratio?*

B. Si de minimis iſtis à Deo conſervandis quæritur, ratio haud obſcura eſt à majori, quoniam ſcil. ab influxu divino creaturæ præſtantiſſimæ dependent, (quod extra controverſiam eſt) [a] nedum viliſſimæ. [a] *Mat.* 6. 26. 30.

A. *Cur vero res tantulæ ſtatuuntur objectum moderaminis ceu gubernationis divinæ?*

B. Scilicet aliâs fruſtra condiderat.

A. *In quibus autem creaturis præcipuè elucet providentia* Dei?

B. In Angelis & Hominibus, bonis & malis.

A. *In bonis quomodo Hominibus?*

B. Quod illos in benevolentiæ [a] paternæ ſinu complectitur, & per [b] varias tandem vitæ præſentis ærumnas & diſcrimina ad æternæ fælicitatis portum tutos perducit, [a] *Jer.* 31. 20. *Mat.* 7. 11. [b] *Act.* 4. 22.

A. *Quî in malis?*

B. Quod illorum malitiam (sibi [a] intimè ante-sæcula perspectam) 1. Etsi possit, minimè tamen impediat. 2. (Ex se interminabilem) [b] certis pro suo solius arbitrio limitibus coerceat. 3. Quod in [c] piorum bonum, & [d] nominis sui gloriam mirificè (quasi reluctantem) trahit. Et 4. Horrendis demum Gehennæ cruciatibus (iisque æternis) in peccatorem animadvertit.

[a] *Isa.* 37. 28. *Psal.* 94. 11. [b] *Psal.* 76. 10. [c] *Rom.* 8. 28. *Gen.* 49. 23, 24. & [c] 50. 20. [d] *Psal.* 76. 10. *Exod.* 14. 17.

A. *Quod si Deus permittit impiorum grassari malitiam, cur dicitur Deus nolens iniquitatem?* Psal. 5. 5.

B. Si teneretur impedire, utrumque de eo dici non possit: vult itaque voluntate tantum [a] *permittente*, quoad actus alicujus aut habitus malitiam, non vult voluntate *aut imperante aut efficiente*; imò odit, prohibet, punit. & (ex parte) semper coercet. [a] *Acts* 13. 18.

A. *At cum dicitur indurare corda, annon hinc sequetur Deum esse Authorem peccati?*

B. Absit; Nam ex mollibus [a] dura non efficit, sed gratiam [b] indebitam & nihili habitam [c] subtrahendo, durescere, idque magis magisque justissimus finit Judex. [a] *Exod.* 3. 19. 7. 23. 8. 15, 32. [b] *Rom.* 11. 35. [c] *Psal.* 81. 11, 12. *Isa.* 5. 6. *Hos.* 4. 17.

A. *An demum cum providentia divina libertas stabit humana?*

B. Admodum; quod communis tam bonorum, quam malorum indicat experientia: utrique

que enim [a] hi malè, illi [b] benè, *ex animi proposito & libera voluntatis electione* agunt. [a] *Pro.* 1. 30, 31. *Is.* 66. 3. [b] *Ps.* 119. 30.

A. *Nullam ergo inducit necessitatem providentia?*

B. Quæ libertatem adimat, nullam: i. e. 1° neque *coactionis*, neque 2° *absolutam*, (qualis est agentium purè naturalium) sed necessitatem *infallibilitatis* & merè *hypotheticam*, ([a] respectu nimirum habito ad Deum infallibilem) inferre palam est; neque hæc [b] ullatenus cum libertate creaturæ pugnat. [a] *Num.* 23. 8, 19. *Mat.* 24. 6. [b] *Act.* 4. 28. *collat. cum Act.* 3. 14.

Cap. 5. *De creatione primi Hominis, & de fœdere primo cum eodem ſancito.*

A. *UNde conſtat Adamum fuiſſe primum hominem?*

B. Ex hiſtoria luculenta Creationis, *Gen.* 1. collata cum *Gen.* 2. 19, &c. necnon ex *Luc.* 3. 38. ubi idcirco dicitur *filius Dei*, utpote alium (ſicut reliqui) non habens patrem.

A. *Cur dicitur conditus ad imaginem Dei?*

B. 1. Non ratione partis corporeæ, cum Deus ſit Spiritus: at 2°, quoad dotes & virtutes animæ, quà morales, quà intellectuales, imo & totius animæ ſanctitatem, quam ei largitus eſt Deus. *Eph.* 4. 24.

A. *Verum ſic & conditi ſunt Angeli?*

B. Sanè; proinde quod in iſta imagine divina peculiare erat homini, eſt *dominium* in reliquas creaturas ſublunares vicarium, *Gen.* 1. 26. collat. cum *Gen.* 2. 20.

A. *Num tenebatur Deus Adamum in iſto ſtatu primævo perſeverantem mercede aut præmio donare?*

B. Nullatenus; quia *Dei ad creaturam nulla poteſt eſſe obligatio*, niſi voluntaria.

A. *An ergo tali poſita perſeverantia ullam habuit Adamus ſpem præmii?*

B. Omnino; ſed ex ſolo fœdere, quod lubens cum eo pepigit Deus.

A. *Unde vero conſtiterit ullum tale fœdus Deo nterceſſiſſe cum Adamo?* B. Ni-

B. Nimirum dictat ratio adfuiſſe omnia ad fœdus requiſita.

A. *Dic, iſta.*

B. Mutuum intelligo conſenſum, & ſtipulationem utriuſque partis.

A. *De Deo ſatis liquet; ſed de Adamo, quâ efficis ratione?*

B. Conſenſus quidem diſertis verbis habetur nullus, at talem aliquem fuiſſe optima ratione nititur.

A. *Cedo iſtam.*

B. Si enim ex parte Adami deficeret hæc ſtipulatio, ſequeretur aut conditionem ab eo præſtandam (*viz.* obedientiam) aut præmium à Deo promiſſum ei minus placuiſſe, quorum utrumque cum ſuppoſita ejus integritate (tum intellectus tum voluntatis) omninò pugnat.

A. *Quid ab homine præſtandum exigebat illud fœdus?*

B. Perfectam utique numeris omnibus & *perſonalem* voluntati Divinæ præſtandam obedientiam, *Gal.* 3. 10. unde & fœdus operum uſitatò dicitur.

A. *Quæ merces promiſſa obſequenti?*

B. Fælix & læta immortalitas, ceu vita æterna. *Gal.* 3. 12.

A. *Quæ pœna peccanti denunciata?*

B. Mors, *Gen.* 2. qua [a] omne genus miſeria (etiam [b] æterna continetur) quæque conſequenter [c] ante peccatum nullo ſenſu erat *naturalis aut neceſſaria.* [a] *Pſal.* 44.22. 1*Cor.*15.31. [b] *Ezek.*18 20, 21, 23, *&c. Ro.* 6.23. [c] *Ro.* 5. 12.

Cap. 6. *De peccato, sive Lapsu Hominis, & miseriis consequentibus.*

A. *QUî potuit Homo, cum esset conditus ad imaginem Dei, desciscere à Deo?*

B. Ex pravo [a] liberi Arbitrii usu, quod & lapsus Angelorum causa. [a] *Eccles.* 7. 27. [b] *Judæ* 6.

A. *An ergo nullam ei necessitatem peccandi imposuit Deus?*

B. Omnino nullam; qui & gratiam illi qua peccatum repelleret sufficientem impertivit, nec datam nisi à peccante revocavit, *Eccles.* 7. 29.

A. *At potuit Adamum Deus, quo minus peccaret, uberiore gratia donare?*

B. Nihil verius; sed neque ad hoc ullatenus [a] tenebatur, neque sic infinitæ suæ sapientiæ visum est, quod eventus docet. [a] *Mat.* 20. 15.

A. *Dic mala istius peccati primi consequentia.*

B. Ea in duplici discrimine reperiuntur: sunt enim alia *temporanea* (in hoc præsente sæculo) *æterna* alia, in futuro.

A. *Da primi generis.*

B. Illa rursus aut corporis sunt, aut animi.

A. *Quanam ea sunt corporis mala?*

B. Caduca ejusdem temperies, morbi, ærumnæ variæ, mors demum ipsa.

A. *An itaque à morbis & morte immunis extitisset homo, si non peccasset?*

B. [a] Prorsus;

B. [a] Prorſus; ex gratia tamen divina, magis quam ex conditione corporis, etſi præſtantiſſima. [a] *Ro.* 5. 12.

A. *Quænam ſunt animi mala peccatum ſecuta?*

B. Ea multo triſtiora, per omnes illius facultates diſſeminata: [a] error ſcilicet in judicio, [b] pravitas in appetitu & [c] affectibus, lubricitas (ad bonum) [d] memoriæ, [e] vitioſa conſcientiæ temperies, ejuſdemque ex admiſſo peccato [f] cruciatus, [g] totius denique Hominis ad peccatum pronitas, hiſque omnibus adjuncta [h] ſubjectio Diabolo, & ira Dei. [a] 1 *Cor.* 2. 14. *Eph.* 5. 8. [b] *Joh.* 1. 13. *Ro.* 7. 19. [c] *Jer.* 11. 15. *Ro.* 1. 25. ad finem. [d] *Deut.* 32. 18. [e] *Eph.* 4. 19. *Jer.* 2. 35. [f] *Gen.* 3. 8, 10, *&c.* 42. 21. *Mat.* 27. 4, 5. [g] *Job.* 15 16. *Eph.* 4. 19. [h] *Eph.* 2. 2, 3.

A. *Num hinc ſequetur amiſiſſe Hominem peccatorem Liberi Arbitrii uſum?*

B. Non circa *res civiles*, aut vitæ cotidianæ negotia, teſtante experientia; quanquam in his quoque multum abeſt ab iſta perſpicacitate mentis & affectuum rectitudine, quæ ad plenum libertatis uſum requiruntur.

A. *In rebus purè ſpiritualibus quid poteſt?*

B. Non eſt negandum Hominem liberè facere, quod ſecundùm voluntatem facit, ſive bonum, [a] ſive malum: ſed antequam *regenitus* ſit in hominem ſpiritualem, neque [b] ſapit, neque facit, quod gratum eſt Deo. [a] *Pro.* 1. 29, 30. *Iſ.* 66. 4. [b] 1 *Cor.* 12. 14. *Ro.* 8. 7. [c] *Heb.* 11. 6.

A. *Dic mala ista, quæ vocas æterna, in seculo futuro?*

B. Ea quidem pro magnitudine satis exprimi non possunt: sed in genere ad binas pœnæ classes revocantur, *damni* scilicet & *sensus*.

A. *Utriusque naturam explica.*

B. Pœna damni est æterna peccatoris è sede & gaudiis Beatorum exclusio. *Pœna sensus* est horribilis ille tum corporis tum animæ in Gehenna cruciatus cum Diabolo & Angelis ejus, *Mat.* 25.41. 2*Thess.* 1, 8, 9.

A. *Cur vero tam levi (in speciem) peccato tam gravis incubuit pœna?*

B. Ob læsam eo *majestatem infinitam.* Quin etsi ad aspectum non satis intuenti (quoad materiam) levius videatur, erat tamen reapse (perpensis circumstantiis) flagitiosissimum, imo peccatorum potius *infausta congeries*, quàm simplex peccatum.

A. *Hæccine ad primos tantum parentes manavit peccati lues, an vero ad omnes illorum posteros derivata grassatur?*

B. Imò, cum ob *communem* culpæ [a] societatem virtualem, tum ob contagium [b] *personale* nemo hominum eadem calamitate implicitus non tenetur, Christo θεανθρώπῳ duntaxat excepto, quique per Christum æterna morte liberantur. [a] *Ro.* 5. 12. 15. *&c.* [b] *Job.* 14. 4. *Joh.* 3, 6.

A. *Unde Posteris oritur ista culpæ societas cum Parente πρωτοπλάστῳ?*

B. Ex Adami conditione singulorum *repræsentativa*, quippe qui non privatum modo sui ipsius,

ſius, ſed communem, & univerſi generis humani implicatoriam perſonam ſuſtinuit.

A. *Quî vero hoc perſpicuum fiet?*

B. Ex comparatione Adami cum Chriſto parallelâ, inſtituta ab Apoſt. *Rom.* 5.

A. *Quid ex iſta comparatione efficitur?*

B. Utrumque ſcilicet *caput & radicem* fuiſſe generi humano, alterum mortis, vitæ alterum; [a] per Adamum imputatum ab eo genitis peccatum, per Chriſtum ab eo regenitis juſtitiam. Hinc ille [b] *primus homo*, hic *ſecundus* dicitur, ac ſi nemo interveniſſet alius; quin & *alter* [c] *Adamus* ob hanc ipſam rationem ἀντίτυπον appellatur. [a] *Ro.* 5.19. [b] 1 *Cor.* 15.47. [c] 1 *Cor.* 15.45.

A. *Unde demum contagio iſta peccati perſonalis omnes & ſingulos Adami poſteros pervaſit?*

B. Ex *traduce*, ſive per [a] generationem naturalem; ſicut ex pomi ſylveſtris amputato ſurculo ſimile generatur. Sed de modo (ubi ſatis conſtat de re) veritatis & modeſtiæ cultorem lites movere & ſerere non decet. [a] *Joh.* 3.6. *Pſal.* 51.5.

A. *At iſtis reclamare videtur lex divina, quæ docet*, animam quæ peccat ipſam (*non aliam ſcilicet*) morituram, *& quod* Filius non portabit iniquitatem Patris, *Ezek.* 18.20.

B. Nulla hic eſt cum dictis iſtius legis repugnantia, utpote quæ intelligenda eſt de parentibus proximioribus & privatis, non de primo illo & communi omnium parente, quod ex totius capitis ſerie & ſermone conſtat.

A. *Habéſne quod huic reſponſo adjiciendum velis?*

B. Ita; quod nimirum labes iſta originalis, quæ omnibus imputatur, omnibus quoque (per generationem ſcilicet tradu&ta) *inhæret*, unde non eſt aliena modò, ſed, quoad ſpeciem, ſua cuique *perſonalis & propria*, quod ex antedictis abundè conſtiterit.

A. *De peccato originali ſatis : nonne altera eſt ſpecies peccati ?*

B. Eſt, nimirum actuale, quod eſt legis divinæ vel minima tranſgreſſio actualis.

A. *Quotuplex eſt ?*

B. Duplex, vel *omiſſionis*, vel *commiſſionis*; utrumque rurſus *cogitati*, *dicti*, *facti*; quanquam hæc tria peccatum commiſſionis, magis propriè (quia magis uſitatò) ſonant.

Cap.

Cap. 7. *De Novo Fœdere, & Hominis Redemptione ceu liberatione per Christum parta.*

A. *STatum Hominis miſerrimum ex peccato ortum dixiſti, nulla verò in meliorem tranſeundi ſpes eſt?*

B. Imò plurima, virtute Novi (ceu Gratiæ) fœderis à Deo cum Homine peccatore initi.

A. *Quid eſt iſtud Fœdus Novum?*

B. Eſt quo Homini lapſo, modo [a] *reſipiſcenti*, & in Chriſtum Mediatorem verè [b] *credenti*, peccatorum [c] omnium venia, & [d] ſalus æterna, ob [e] unius Chriſti merita [f] gratiosè promittitur. [a] *Mar.* 1. 15. *Luc.* 13. 3. [b] *Marc.* 16. 16. *Joh.* 3 16. [c] *Dan.* 9. 24. *Pſ.* 103. 3. *Heb.* 8. 10, 12. [d] *Joh.* 3. 16. [e] *Iſ.* 53. 4, 5, 6. 1 *Tim.* 2. 5, 6. *Ro.* 3. 24, 25. [f] *Eph.* 2. 8.

A. *Da veteris illius ante lapſum & novi hujuſce Fœderis diſcrimina?*

B. Præcipua hæc ſunt: 1. in Vetere exigebatur *perſonalis* [a] eaque *perfectiſſima* quoad partes & gradus præſtanda toti legi obedientia, ſub pœna mortis, & in [b] propria ſimiliter peccantis perſona; in Novo ſufficit obedientiæ quoad partes omnes [c] *ſyncera*, & pœnæ delinquenti debitæ per *mediatorem* vicarium ſolutio. [a] *Gal.* 3. 10. *Deut.* 6. 5. [b] *Gen.* 2. 17. [c] *Job.* 1. 1. *Luc.* 1. 6. [d] *Iſ.* 53. 5. *Gal.* 3. 13.

A. *Cedò*

A. *Cedò alterum discrimen.*

B. In Novo Fœdere Deus ipse [a] operatur ex beneplacito suo in servandis *& facere & velle*, conditiones ad salutem requisitas, quod in Veteri ante lapsum fœdere ex usu Liberi arbitrii humani magis pendebat. [a] *Phil.*2.13. *Ezek.* 36.26, 27. *Jer.*32.40.

A. *Nonne potuit Deus pro infinita sua misericordia sine interventu mediatoris & solutione Debiti peccatorem servare?*

B. Potest Deus *quicquid vult*, imo, & quæ non vult, sed hoc eum noluisse palam est; unde insuper summæ non minus justitiæ quàm misericordiæ luculentissima edidit argumenta.

A. *Qui sic?*

B. Quoniam & totum (hoc pacto) debitum peccatori *remisit*, & totum à mediatore Christo *accepit*. *Ro.* 3.24, 25.

A *An ergo Christus verè satisfecit pro peccatis fidelium?*

B. Prorsus; quod ubique clamat Scriptura; unde dicitur [a] *propitiatio*, [b] λύτρον, [c] ἀντίλυτρον, pro peccatis nostris, nec tantum *bono nostro*, sed [d] *vice nostra* perpessus. [a] 1 *Joh.* 2.2. [b] *Mat.* 20.28. [c] 1 *Pet.* 3.18. *& c.* 2.24. [d] *Heb.*9.28. *Is.* 53. *&c.*

A. *At hoc videtur à justitia remotum, ut alienæ quis insons culpæ debitam luat pœnam?*

B. Esset quidem, nisi hoc ultro & nemine ullatenus cogente in se susciperet, idque in Dei [a] gloriam, [b] quod fecit Christus. [a] *Heb.* 10.5. ad 10. *Joh.*6.51. 2 *Cor.* 8.9. [b] *Joh.* 17.4.

A. *Sed*

A. *Sed quomodo Christus pœnam peccatori debitam persolvit, cum ea fuit mors æterna?*

B. Eandem *formaliter* pœnam minimè sustinuit, sed *æquivalenter* eandem, imò & majorem; idque ob *dignitatem personæ* [a] θεανθρώπου, cujus Patri meritò erat charior vita quam universi generis humani, pluriſque satisfactio tot & tantis angoribus illius præstita, (quamvis duratione temporanea) quam totius mundi æterna esset futura.

[a] *Act.* 20. 28. 1 *Joh.* 3. 16.

A. *Nunquid ergo per unum Christum salutis porta peccatoribus aperitur?*

B. Ita res est; disertè id testante Scriptura, *Joh.* 14. 6. *Act.* 4. 12. & suffragante ratione: Nam si alius quispiam ad salutem aditus pateret, (putà per cæcos naturæ ductus, aut ex intuendo *creaturarum speculo*) nulla potest assignari causa idonea cur in Hominum salutem descenderet à cœlo Filius Dei ad Crucem in Terris.

Cap. 8. *De officio Christi Mediatorio.*

A. *QUalem oportet esse Mediatorem inter Deum & Hominem?*

B. 1. Ab omni vel minima peccati labecula immunem. Nam frustra pro peccatore medium se Justitiæ Divinæ objiceret peccator. *Heb.* 7. 26, 27. 2. Utriusque naturæ participem; humanæ, [a] qua scilicet læso numini satisfaciat, magisque Hominem peccatorem affectu sympathetico complectatur Homo; Divinæ, qua satisfactionem atque adeo quicquid est muneris Mediatorii cumulatè [b] adimpleat, eique [c] vim, & [d] meritum affundat. [a] *Heb.* 2. 14, 15. [b] *Joh.* 19. 30. *Heb.* 10. 14. [c] *Eph.* 4. 8, 12. [d] *Ro.* 8. 32, 33, 34.

A. *Quotuplex est Christi munus Mediatorium?*

B. Triplex; [a] Regium, [b] Sacerdotale, [c] Propheticum. [a] *Mat.* 21. 5. [b] *Heb.* 6. 20. *& alibi passim.* [c] *Act.* 3. 23.

A. *Quæ partes sunt Regii muneris?*

B. Populo suo [a] leges dare, piis tutelam, [c] privilegia, [d] præmia largiri, & meritâ impios prosequi [e] vindicta. [a] *Is.* 33. 22. *Mat.* 28. 20. [b] *Joh.* 10. 11, 28. [c] 1 *Pet.* 2. 9. *Apoc.* 1. 6. 1 *Tim.* 4. 8. [d] *Apoc.* 22. 12. [e] *Luc.* 19. 27.

A. *Quanam ad munus* Sacerdotale *pertinent?*

B. In genere duo; 1. [a] seipsum semel pro peccatis offerre victimam Justitiæ Divinæ *ex asse* sati-

satisfactoriam: 2° pro peccatoribus in eum credentibus jugiter apud Patrem [b] intercedere. [a] *Heb.* 9. 28. [b] *Heb.* 7. 25.

A. *Quid ergo statuendum est de Sacrificio, quod vocant* Missæ, *peccatorum (saltem quoad pœnam temporalem) expiatorio?*

B. Blasphemum id esse figmentum Hominum Scripturas non intelligentium. Hæ siquidem nullum tale nobis commendant sacrificium præter sanguinem Christi, qui [a] *solus abluit peccata.* Interim sacrificia Christiana (sensu figurato) agnoscimus, *spiritualia* scilicet, *Eucharistica*, & magni [c] illius sacrificii *commemorativa*, [d] quale est cœna Domini. [a] 1 *Joh.* 1. 7. *Joh.* 1. 29. [b] *Ps.* 50. 17. *Heb.* 13. 16. [c] *Hos.* 14. 2. [d] 1 *Cor.* 11. 24, 25, 26.

A. *Nonne & Sancti in cœlis sunt* Mediatores *intercessionis?*

B. Nequaquam; quia [a] *unus sufficit nobis mediator & interc*e*ssor Christus*, nec ullo vel præcepto vel exemplo in Scripturis proposito ad alios relegamur. [a] *Heb.* 7. 25. 1 *Tim.* 2. 5.

A. *At Sancti in Terris intercedunt pro fratribus suis.*

B. Sanè; hoc enim [a] Lex (Divina) charitatis postulat; at vel *in genere* tantum (quod & Sanctos in cœlis facere pie credibile est) aut si pro hominibus (eorumque conditionibus) singularibus, intelligendi duntaxat sunt ii, quorum necessitates sibi perspectas habent: Ea vero *singularium* aliquot cognitio cum Sanctis vita *functis* [b] *ordinariè* non competat, uti olim in Terra degentibus

(imo

(imo neque [c] niſi ex *revelatione divinâ* competere poſſit,) inde fit quod Horum preces flagitamus, Illorum ambiendas neutiquam cenſemus. [a] *Eph.* 6. 19. *Jac.* 5. 16. [b] *Iſ.* 63. 16. [c] *Luc.* 15. 7.

A. *In quo munus ſuum exercet Chriſtus Propheticum?*

B. Non tantum [a] multa prædicendo, quæ aut poſt evenerunt, aut certò creduntur eventura; verumetiam [b] docendo populum ſuum, eoſque in *omnem veritatem* ducendo ad ſalutem neceſſariam. [a] *Mat.* 24. 2. *&* c. 21. 43. *Joh.* 16. 33. *Mat.* 25. *à v.* 31. *ad fin.* [b] *Joh.* 15. 15.

A. *Quomodo autem id facit.*

B. Intus *ſpiritu*, ut cauſa principali; extra, *verbo*, ut inſtrumentali, *Iſ.* 29. 21.

Cap. 9. *De Fide.*

A. *Quotuplex in S. Script. Fides legitur?*

B. Non uno gaudet significatu; nam interdum capitur *objectivè* pro ipsâ Fidei [a] Doctrina, at sæpiùs *subjectivè*, prout est in ipso Credente. [a] *Act.* 6.7. *Ro.* 10.8.

A. *Sensu autem posteriore quotuplex?*

B. Quadruplicem meminit Scriptura: Fidem scil. [a] *Miraculorum*, [b] *Historicam*, [c] *Temporaneam*, & [d] *Justificam.* [a] *Mat.* 17. 20. 1 *Cor.* 13.2. [b] *Jac.* 2. 19. [c] *Mat.* 13. 20, 21. *Heb.* 6. 4, 5. [d] *Ro.* 3. 28.

A. *Quomodo distinguntur tres istæ Fidei species priores à Justificâ?*

B. Non gradu tantum, sed ipsâ quoque essentiâ.

A. *Unde hoc evincitur?*

B. Hinc potissimum, quod diversa habent tum *principia*, tum *subjecta*. Nam principium fidei Justificæ est gratia Dei *specialis*; ad reliquas sufficit generalior, et viribus naturæ magis accommodata. [a] *Eph.* 2. 8. *Gal.* 5. 22. 1 *Jo.* 2. 20. 27. & c. 3. 9.

A. *Dic subjecta itidem diversa.*

B. Fidei Justificæ est homo [a] electus ad vitam, & [a] natus ex Deo; reliquarum possunt esse [b] filii perditionis, [c] Hypocritæ, (imo fidem Historicam quod attinet) ipsi quoque [d] Diaboli. [a] *Tit.* 1. 1. 1 *Jo.* 1. 12, 13. [b] *Jo.* 17. 12. collat. cum *Mat.*

10.

10. 4, 8. [c] *Act.* 8. 13. collat. cum. *v.* 18. ad *v.* 24. 2 *Tim.* 4. 10. [d] *Jac.* 2. 19.

A. *Quid est Fides Justifica?*

B. Habitus animæ humanæ, [a] divinitus, & gratis infusus, quo homo peccator Christum Redemptorem, quoad [b] omnia ejus munera animitus *agnoscit*, eumque [c] unum [d] ad vitam *amplectitur.* [a] *Eph.* 2. 8. [b] *Is.* 33. 22. [c] *Ro.* 10. 9, 10. [d] *Mat.* 16. 15, 16. [e] *Jo.* 6. 68. [f] *Jo.* 3. 16. [g] *Jo.* 1. 12. *Cant.* 3. 4.

A. *Quænam est nota Fidei Justificantis certissima?*

B. Quod *purificet cor*, & *per charitatem agat*: [a] *Act.* 15. 9. [b] *Gal.* 5. 6.

A. *Possúntne Infantes habere fidem?*

B. Possunt in actu primo ceu radice, non in actu secundo, sive fructu; cum enim veræ regenerationis per occultam Sp. S. virtutem capaces esse dubitandum non sit, eosdem quoq; tum fidei, tum omnium eò pertinentium virtutum, in *semine*, & *radice* participes fieri nil vetat. Huc accommodetur [a] *Mar.* 10. 14. *Apoc.* 21. 27.

Cap.

Cap. 10. *De Justificatione & Sanctificatione.*

A. *Quid est Justificatio?*

B. Est actus Dei [a] judicialis, quo justitia [b] Christi cuilibet in eum credenti ad salutem [c] gratis [d] imputatur. [a] *Ro.* 5. 16. *& c.* 8. 33, 34. [b] 1 *Cor.* 1. 30. *Phil.* 3. 9. [c] *Ro.* 3. 24. [d] *Ro.* 4. 3. ad *v* 9.

A. *Annon ergo justificantur peccatores per Justitiam illis infusam seu quovismodo inhærentem?*

B. Nequaquam; (tota enim [a] Scriptura reclamat) sed per unius Christi justitiam *fide* apprehensam, & applicatam: consule loca in respons. prox. anteced. & [a] *Ro.* 4. 5. 24. *&* *Ro.* 5. 18. *Gal.* 2. 20. *Tit.* 3. 4, 5.

A. *Quomodo igitur Fides justificare dicitur, cum sit qualitas infusa & inhærens?*

B. Non ut *causa principalis* efficiens, nam ea Deus est; non ut *causa meritoria*, quæ Christus est: sed ut *instrumentum* quoddam Christi justitiam peccatori applicans. [a] *Ro.* 8. 33. [b] *Is.* 53. 5. *Ro.* 5. 19.

A. *Quid hic censendum de* bonis operibus, *quibus justificationem cum fide sociam tribuere videtur S. Jacobus* c. 2.

B. Quanquam Scriptura nos *sola fide* Justificari non asserit discrete, & totidem terminis; id tamen locutione prorsus æquipollente, sæpies enuntiat; ut cum dicit justificari *non operantem*, & *sine operibus*, *Ro.* 4. 5. *Ro.* 3. 28.

A. *Quo-*

A. *Quomodo ergo intelligendus est S. Jacobus?*

B. De operibus ut adjunctis fidei justificæ necessariis; non ut ad ipsum (sicut fides est) justificandi actum requisitis; hæc enim (si evangelicè bona) *non præcedunt justificandum, sed sequuntur justificatum.*

A. *An ergo nulla datur Justificatio* ante fidem?

B. Nulla prorsus in [a] foro Conscientiæ; imò nec in foro Dei [b] *actualis & completa*; datur tamen in [c] decreto divino, & quæ *virtualis* appellatur in capite [d] Christo. [a] *Ro.* 5. 1. [b] *Heb.* 11. 6. [c] *Eph.* 1. 11, 12, 13. [d] *Is.* 50. 8.

A. *Num Justificatio simul & semel peragitur?*

B. Ita, sed quoad gradus (sic enim omnibus & omni quoque tempore [e] eadem est) non vero quoad ejus sive sensum, sive durationem; utpote peccatori credenti, & resipiscenti continenter [f] repetita. [e] Ez. 18. 22. [f] *Ro.* 3. 25.

A. *An denique est Homini lapso sub lege eadem, quæ sub* Evangelio *Justificatio?*

B. Eadem, per fidem scil. in [g] Christum mediatorem (utrobique communem) sub lege *exhibendum*, sub Evangelio *exhibitum.* [g] *Heb.* 10. ad *v.* 15. *& c.* 11. *per tot. & c.* 4. 2. 1 *Cor.* 10. 3, 4. *& alibi passim.*

A. *Itaque promissionibus spiritualibus non carnere fideles ante incarnatum Christum?*

B. Nullatenus: nam sic aut vana aut cæca admodum fuisset illorum fides: quin & discrtè contrarium asserit Apost. *Heb.* 11. 13. ad 17.

A. *Potestne instantia aliqua V. T. res clarior fieri?*

B. Omninò.

B. Omninò, idque ex verbis ipsis pacti cum Abrahamo fœderis, Gen. 17. 7. *Ero tibi Deus & semini tuo.*

A. *Quid inde conficitur?*

B. Promissiones factas esse Patribus & fidelibus ante Christum *plusquam terrenas*: imò Christum ipsum, (qui promissionum omnium nucleus est) eis promissum & prædicatum fuisse constat, ex *Gal.* 3. 8, 14, 16, 17, 18.

A. *Quid est Sanctificatio?*

B. Est actio Dei gratuita, qua peccatorem jam [h] justificatum, peccati [i] omnis dominio, per [k] Spiritum suum [l] *gradatim* liberat; eumque studio constante bonorum operum inflammat. [h] *Ro.* 8. 1, 2. *Heb.* 11. *per totum.* [i] *Ro.* 6. 14. [k] *Ro.* 8. *passim,* [l] *Phil.* 3. 14.

A. *In quo discrepat sanctificatio à Justificatione?*

B. In tribus potissimum, (si strictius prout in descriptione exhibetur, accepta)

1. quod sit natura posterior justificatione, (nam tempore co-incidunt)
2. quod sit qualitas animæ Credentis realiter inhærens, eamque modo *reali* & *absoluto* afficiens.
3. quod per gradus absolvitur, *Phil.* 3. 12, 14. 2 *Pet.* 3. 18.

A. *Quam ad regulam exigendum est hujus sanctificationis exercitium?*

B. Ad unum Dei verbum in Scripturis consignatum, præcipuè ad Decalogum *Sanctimonia normam summariam.*

Cap. 11. De Decalogo.

A. NUm *Decalogus Christianos ex æquo cum Judæis obligat?*

B. Omnino: Lex enim naturæ (ceu moralis) quam exhibet est omnium hominum (idque æternum) obligatoria; quod idem constat ex [a] Christi & [b] Apostolorum testimonio, qui ad legem in Decalogo comprehensam, ut sanctitatis regulam omnes amandant: ut [a] *Mat.* 15. 3, 4. *Lu.* 10. 26. *Ja.* 2. 8. 11.

A. *Quomodo distribuitur Decalogus?*

B. In binas (quas vocant) *Tabulas*, ceu *mandata magna* (generalia) ut appellat Christus, *Mat.* 22. 38, 39, 40.

A. *Istæ autem Tabulæ quomodo distinguuntur?*

B. Prior (quæ 4. 1ª continet præcepta) Deum immediate respicit; altera proximum, vel Deum, mediante proximo.

A. *Quæ sunt regulæ ad interpretandum Decalogum observatu digniores?*

B. Istæ tres: neg

1ª. Præceptum omne [illegible]ativum, oppositas exigit virtutes: exempla vid. 1 *Cor.* 15. 34. *Eph.* 4. 28. *Is.* 58. 4. ad 8. *Rom.* 12. 2. &c.

2ª. Mandatum generale omnes includit

species

ſpecies, imò & *occaſiones* quaſlibet non purè accidentarias, *irritamenta*, atque adeo quæcunque eò conducentia adminicula. [b] *Mat.* 5. 21, 22. 1 *Joh.* 3. 15. 1. *Theſſ.* 5. 22. *Judæ* 23. *Heb.* 10. 25. 2 *Cor.* 6. 14, 17. *Pſal.* 1. 1.

3ª Præcepta affirmantia obligant *ſemper*; negativa, inſuper *ad ſemper*: v. g. ſemper tenemur dare pauperibus, ſed non dare ſemper; quod ſi nullo vitæ totius momento eos opprimamus, violatur lex negativa, quæ id ſevere prohibet.

A. *Ecquid legi in Decalogo comprehenſæ, novum aliquod præceptum ſubſtantiale Chriſtus attexuit?*

B. Prorſus nullum, quia ſic lex divina non eſſet perfecta, totum continens officii humani, contrà *Pſal.* 19. 7. imò *perfectio* (& hoc ipſo nomine) ei tribuitur, nullis finibus circumſcripta, *Pſal.* 119. 96. Præterea ſequeretur quod ſi quis totam legem cumulate adimpleret, nondum tamen officii ſui partes omnes percurreret, quia peragendæ reſtarent aliæ à Chriſto Domino adſcriptæ; nec poſſet conſequenter introire vitam, reclamante totius Scripturæ ſuffragio. [c] nt *Lev.* 19. 18. *cum Gal.* 3. 12. *Mat.* 19. 17.

A. *Quid ergo hac in re Chriſtum præſtitiſſe cenſendum eſt?*

B. Veteri nimirum legi *lucem* attuliſſe *novam*, nova (nec ſatis unquam miranda) impoſuiſſe hominibus Chriſtianis obſequii vincula. [d] *Mat.* 5. [e] *Joh.* 13. 34. *cum Lev.* 19. 18. *Heb.* 2. 2, 3, 4, 5.

A. *At* pactum præstantius, & promissa præstantiora *legimus*: Heb. 8. 9.

B. Fœdus Evangelicum & gratiæ, esse operum fœdere præstantius, in confesso est apud omnes: sed cum fœdus illud gratiæ sit duplex, vel *typicum* scilicet, vel *spirituale*: priori videtur hîc opponi posterius, quod cum promissa spiritualia exhibet tum uberius multò, tum dilucidius, fœdus ipsum præstantius, & promissis præstantioribus stabilitum dicatur. [f] *Vide Heb.* 8. 11.

A. *Quid existimandum est de operibus (quæ vocant)* supererogationis, *quæquæ* meriti *esse* maximi *dicuntur, neque tamen intra ambitum* Decalogi *concluſa qualia somniant Pontificii, ſua* cælibatus, obedientiæ, & paupertatis *ſpontaneæ vota, quibus veluti quartum adjecerunt Jeſuitæ ſibi proprium, viz.* missionis?

B. Fieri non potest ut opus ullum morale *extra* legem moralem (nedum *supra*) collocetur, nam *latum mandatum tuum nimis*, Psal. 119. 96. rejicienda itaque consilia illa horum sensu Evangelica dicta, quæ ut aiunt, suadent tantùm, nullo modo præcipiunt: nam si suadent ad bonum, omne bonum in lege bona & perfectâ, vel *in specie*, vel *in* [g] *genere*, vel *expresse*, vel [h] *implicitè* continetur. [g] *Mat.* 14. 21. [h] *Deut.* 6. 5. *collat. cum* Mat. 22. 37.

A. *Quid vero de votis istis censendum?*

B. Omnia rationi & Scripturæ adversari: nam quod ad votum *paupertatis* attinet, id erga Deum [i] ingratitudinem, erga [b] se & proximum charitatis defectum arguit. Votum *cælibatus* pugnat

pugnat contra [k] remedium incontinentiæ à Deo [l] omnibus ex æquo indultum, & promissione divina caret. Votum *obedientiæ & missionis*, prout à Pontificiis describitur, est *obedire Hominibus magis quam Deo*: [h] *Pro.* 30. 8, 9. [i] *Pro.* 3. 10. 16. [i] 1 *Tim.* 5, 8. [k] 1 *Cor.* 7, 9. [l] *Heb.* 13. 4.

Cap. 12. De Sabbatho

A. *Cum constat Sabbatum à Deo ipso esse institutum, imo & in Arca fœderis unà cum reliquo Decalogo præceptum de pia atque intemeranda ejus observantia depositum, variis insuper & [b] elogiis ornatum, & [c] sanctionibus munitum, utrum tamen juris naturalis (immutabilis) an positivi censendum erit?* [a] Deut. 10. 4, 5. [b] Exod. 31. 13. *Is.* 56. 2. [c] Exod. 31. 14. Ezek. 10. 12, 13.

B. Est juris *naturalis* quoad substantiam præcepti, i. e. cultum Dei solennem, & publicum, eumque statò aliquo tempore exhibendum (hoc enim ratio naturalis dictabit) est juris *positivi* divini quoad circumstantiam, ut scilicet hac hora aut die celebretur.

A. *Quando primum Deus sanctificavit Sabbatum?*

B. [d] Statim à finita mundi creatione, die nimirum septima, quanquam variis populi Dei migrationibus, & servitute potissimum Ægyptiaca ita neglectum, ut nullum ejus celebrandi ante Mosen disertum occurrat exemplum. [d] *Gen.* 2. 2, 3. *Heb.* 4. 3, 4.

A. *Verum si ab orbe condito obtinuit Sabbati obligatio, cur dicitur signum datum* Israelitis? Exod. 31. 13.

B. Non quod tum primum esset *institutum*, sed *restitutum* (ceu de novo repetitum) & *signum*

num dicitur, non quasi nullam ante haberet significationem, sed quod Israeli, *ex parte* tum [e] obligationis, tum [f] materiæ, novam. [e] *Exod.* 31. 17. *collat. cum v.* 13. [f] *Deut.* 5. 15.

A. *Cur mutatum est Sabbatum Christianum à die 7° hebdomadis in primum?*

B. In memoriam resurrectionis die Dominica, unde & dies dicitur Dominicus, *Apoc.* 1. 10.

B. Sed quâ authoritate facta est dierum mutatio?

A. Omnino videtur quod divina, i. e. vel Christo ipso à mortuis excitato, vel Apostolis, monente Spiritu sancto, ita decernentibus.

A. *Quam hujus responsionis rationem affers?*

B. 1°, quod nonnulla mutationis istius indicia verisimilia habeantur in [g] Script. 2°, quia à tempore Apostolorum praxis ea passim invaluit in Ecclesia. [g] *Act.* 20. 7. 1 *Cor.* 16. 2.

A. *Num dies integer debetur Sabbato sanctificando?*

B. Nullam diei partem exceptam legimus, quâ licet aliquid agere (citra casum aut [h] *necessitatis*, aut *charitatis*) quod solennem Sabbati sanctificationem impediat. [h] *Mat.* 12. 11.

A. *An igitur ex æquo tenentur Christiani ad diei Dominicæ, ac Judæi ad sui Sabbati observantiam?*

B. Quoad opera pietatis & cultus Divini tenentur, etsi non quoad rigorem circumstantiarum istibi populo peculiarium. *Vide Num.* 15. *à v.* 32. *ad* 37.

Cap.

Cap. 13. *De obedientia in Quinto Decalogo præcepto mandatâ.*

A. *QVinam* Patris & Matris *nomine in isto præcepto intelliguntur?*

B. Non ii tantùm, à quibus progeniti sumus, sed qui nobis legitimè [a] præsunt, aut superiores jure audiunt, in statu sive *Oeconomico*, sive *Politico*, sive demum *Ecclesiastico*. [a] *Is.* 49. 23. 2 *Reg.* 2. 12. *& cap.* 5. 13.

A. *Quis autem iis debetur honos?*

B. Non illius externæ modo in [a] *vultu*, [b] *gestu*, [c] *dictisque* reverentiæ, imò neque debiti personarum [d] intus æstimii, sed [e] prompti quoque & [f] fidelis obsequii illorum licitis quibuscunque *mandatis* & [g] *sanctionibus* deferendi. [a] *Pro.* 30. 17. [b] *Gen.* 23. 7. [c] *Job* 34. 18. [d] *Eccles.* 10. 20. 1 *Thess.* 5. 13. [e] *Eph.* 6. 5, 6, 7. [f] *Heb.* 13. 17. [g] *Heb.* 12. 9.

A. *Cum vero circa obedientia in hoc præcepto staturninatæ materiam periculosissimè (idque à non unius Sectæ Hominibus) erretur, primum de obedientia in universum quæro, utrum* cæcam *esse par sit?*

B. Per *cæcam obedientiam* opinor te intelligere *Jesuiticam* illam, quam superioribus suis (Generali præsertim & Pontifici) activè præstandam volunt, non tantum non assentiente, sed pertinaciter reclamante proprio obsequentis judicio. Ea non video, quî sit aut Religioni aut Rationi consentanea.

A. *Cur*

A. *Cur autem primò non Religioni?*

B. Quoniam illa diſertè præcipit cavere ne [a] ſeducamur, [b] ne cuilibet ſpiritui non ante explorato fidem habeamus, ut [c] omnia ad examen revocemus, nec niſi bonum quicquam retineamus; monet denique quod [d] quicquid non ex fide eſt, peccatum eſt, & ſi [e] *cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam decident*; quæ ſingula, & id genus complura alia cæcæ iſti obedientiæ è diametro adverſantur. [a] *Eph.* 5. 6. [b] 1 *Joh.* 4. 1. [c] 1 *Theſſ.* 5. 21. [d] *Ro.* 14. 23. [e] *Mat.* 15. 14.

A. *Cur ſecundò talem obedientiam à ratione alienam cenſes?*

B. Quoniam eâ quis facit, quod Homo ſobrius in re multò leviori minime faceret; vult enim oculis ſibi *alienis* videri viam æternæ vitæ, non ſuis, *aliena* fide credere, non ſua; quod eſt oculos ſibi proprios habere fruſtra, non obedire ut hominem, Deo, ſed creaturæ, *ut jumentum domino*, non ipſum obedientem credere, ſed alium; conſequenter, videre & non videre, credere & non credere; *δοῦλα* omnia.

A. *Verum in hac cæca obedientia fortaſsis excipiendum eſt* peccatum?

B. Verbo excipi poteſt, re non excipitur: ſic enim vel apparet ſuperiori eſſe peccatum, vel ſubdito: non ſuperiori; Nam ſupponendus eſt ille faciendum non injungere peccatum: non ſubdito, utpote cui jam eruti ſunt oculi, nec debet ille (ſi maxime poſſet) peccatum pronunciare, quod tale ſuperiori non videtur.

A. *Anergo liberum relinquis ſubdito mandata ſu-*

superioris examinandi *facultatem?*

B. Ita, *privatæ* quidem *discretionis* judicio, non eam tamen vagam, sed debitis finibus circumscriptam.

A. *Quinam verò isti sunt fines?*

B. Hi sunt præcipui: 1°, ut ne id *anxiè* quis faciat nisi *in materia graviori*, & ubi [a] Deus in verbo suo contrarium præcepisse videatur, 2°, ut *sobriè & modestè*, non [b] petulanter, animoque ad discendum non ad cavillandum parato aut detrectet aut disputet obsequium. 3°, ut *sibi* [c] *uni* examinet, non alius, [d] nisi quorum animarum tutelam habet. [a] *Act.* 5. 29. [b] 2 *Reg.* 15. *à v.* 10. *ad* 13. [c] 2 *Cor.* 13, 5. [d] *Act.* 20. 28. *Deut.* 6. 7.

A. *Pergamus ad obedientiæ casus in specie, & primò in statu* Oeconomico; *possuntne liberi, vel* inito conjugio, *vel* alio quovis modo è *potestate parentum, ipsis, nolentibus, exire?*

B. De liberis minorennibus & nondum per ætatem emancipatis nulla difficultas est. Horum enim conjugia quod attinet, sine parentum consensu peragenda omnino non esse S. Scrip. tum [a] dictis, [b] tum piorum exemplis abunde demonstravit: quod etiam ad alia vitæ genera *per analogiam* ex æquo trahendum ratio dictabit, quin & [c] jus naturæ unà cum [d] civili hoc idem postulat. [a] *Exod.* 22. 17. 34. 16. *Deut.* 7. 3. 1 *Cor.* 7. 38. [b] *Gen.* 34. *& c.* 28. 2. *Jud.* 14. 2, 3. [c] *Gen.* 34. *a v.* 8. *ad* 18. [d] *vid. Justin. Institut. l.* 1. *tit. de Nuptiis.*

A. *Quid si pater consenserit, mater recusaverit?*

B. Si

B. Si in eundem conſenſum flecti non poteſt mater (debitis & *mora & mediis* quibuſcunque adhibitis) ſufficerit *mariti* conſenſus, qui eſt *caput* mulieris, & penes quem patriæ poteſtatis multo potiorem reſidere partem omnes agnoſcunt.

A. Si Parentum utrique tum à liberis (ea qua par eſt reverentia) tum à communibus amicis ſæpius rogati pertinaciter abnuerint, quid hoc in caſu faciendum cenſes?

B. Tali conjugio ante mutatam parentum voluntatem omnino abſtinendum judico: dato enim quod hoc pro ſuo tantum *imperio* & mera animi *libidine* parentes fecerint, in eo quidem hi graviter peccant, *moroſis* tamen & *iniquioribus* obſequium debetur non ſecus ac moderatis & bonis, 1 *Pet.* 2. 18. (Quod enim de ſervis dicit Apoſt. liberis quoque in præſente caſu ex æquo accommodandum eſt.)

A. Atqui poterunt hoc pacto Parentes nuptias quaſcunque liberis ſuis interdicere, & conſequenter ad cælibatum perpetuum obligare?

B. Non ſequitur, quia aliud eſt *non huic* nubere, aliud *nulli*; nec poteſt authoritas *humana* præjudicare *divinæ*, quæ [a] peccati remedium inſtituit conjugium. [a] 1 *Cor.* 7. 2.

A. Quid tamen ſi adhuc perſtent in ſententia parentes?

B. Omnino provocandum eſt ad ſententiam Principis (ſive ſupremi magiſtratus) cujus eſt providere, ut ita ſinguli utantur poteſtate ſua, ne quid inde *Reſpublica* detrimenti capiat.

A. De liberis emancipatis & majorennibus quid

quid in præsente negotio statuendum?

B. Debitam semper parentibus exhibendam esse reverentiam, eorum (quoad fieri potest) consiliis auscultando, ubi vero ad maturam ætatem pervenerint, neque amplius pars sunt familiæ *paternæ* (idque cum parentum ipsorum consensu) major illis connubiorum [a] libertas concedenda videtur, ita ut invitis etiam parentibus ea possint contrahere, utpote *sui jam juris facti, Vid. Gen.* 41. 45.

A. *De obedientia in statu Oeconomico ista sufficerint; de ea quæ rectoribus Ecclesiasticis debetur nonnulla cap. seq. dicemus. Pergamus ad regimen civile; & primò, quam habet Princeps in Clerum potestatem?*

B. Supremam in Terris habet, hoc est in foro externo, non autem interno.

A. *Id amplius explicandum velim.*

B. Non in *foro interno*, utpote cui non sunt datæ *claves* regni cœlorum, sive per prædicationem verbi, sive per administrationem Sacramentorum, ceu demum per delinquentium excommunicationem, aut pœnitentium absolutionem, aut [a] alium quemcunque *actum purè Ecclesiasticum.* [a] 2 *Chron.* 26. 16.

A. *Qualis autem est ea, quam dixisti, potestas suprema in* foro externo?

B. Providendi scilicet, ut quod sui est muneris in religionis negotio [a] quisque faciat, & [b] gladio civili in contumaces animadvertendi. [a] 2 *Chron.* 19. 8. *ad finem, & c.* 29. 5. 11. 27, 30. *& c.* 30. 5. *& c.* 31. 2. *ad* 6. *& c.* 35. *ad* 7.

videsis

videſis Artic. Relig. Anglic. 37. [b] *Ro.* 13. 4.

A. *Licétne ſubditis, ullo ſtimulante prætextu, arma ſumere adverſus Principem?*

B. Non licet; quia tum [a] verbo Dei, tum piorum omnium exemplis (ſub Lege, ſub Evangelio) palam repugnat. [a] 1 *Sam.* 26. 9. *Prov.* 24 21. *Ro.* 13. *à v.* 1. *ad* 6.

A. *Quæ profers exempla piorum ſub lege?*

B. Davidis, qui licet Sauli *divinitus* eſſet deſignatus *ſucceſſor*, tamen armato illius odio, quamvis maximè immerito, non armis adverſis, ſed *fuga*, *bonitate*, *patientia* obſiſtendum duxit. *Vid.* 1 *Sam. à c.* 18. *ad c.* 27. *præcipue c.* 24.

A. *Nunquid his habes alia, quæ adjicias exempla durante lege?*

B. Imò *Prophetarum ad unum omnium*, qui *peſſimorum* regum temporibus vixerunt, eoſque Dei nomine ſeveriſſime increpabant, nunquam illi ad rebellionem ſubditos vel verbo ſollicitabant.

A. *Exempla quænam habes ſub Evangelio?*

B. Innumera; ipſius nimirum Chriſti dum in Terris verſaretur, ejúſque Apoſtolorum, atque adeo omnium priſcæ Eccleſiæ Chriſtianorum ad uſque *tyrannidis Pontificiæ* tempora, qui graviſſimis regum ſuorum perſecutionibus miſerè vexati, nunquam tamen ad alia quam *precum* & *lacrymarum* arma convolarunt; quod nulli non teſtantur Apologiſtæ Chriſtiani.

A. *Verum illis fortaſſe defuit rebellandi non animus, ſed facultas.*

B. Imo gravis hæc eſſet eáque craſſiſſima in Heroum

Heroum istorum pietatem calumnia, quam & ratio ipsa, & universæ Ecclesiæ primævæ Historia nullo refellit negotio.

A. *Quomodò autem Ratio?*

B. Quia cum tantus ubique esset Christianorum numerus, ut [a] omnia implerent loca, eorumque multi non essent infimi ordinis homunculi, potuissent verisimiliter, modo id ipsis visum fuisset, in majorem se libertatem armis asserere.

[a] *Tertull. Apolog. l. 2. c. 37.*

A. *Sed nonne hoc est Tyrannos animare ad cædem innocentium Subditorum?*

B. Minime: sed eos atque adeo totam Divino judicio causam permittere, nec [b] denegatum nobis gladium arripere: [a] 1 *Sam.* 24. 12. 2 *Chron.* 24. 22. [b] *Mat.* 26. 52.

A. *At multis prospere cessit adversus Principem rebellio.*

B. Ad tempus fortasse, id justo permittente Deo: sed multo plures in scelerato periere ausu, & si minus in hoc seculo, saltem in futuro, *Prosperitas stultorum perdet eos.* Pro. 1. 32.

Cap. 14. *De Eccleſiâ.*

A. *QVid ſignificat vox* Eccleſiæ *ſenſu Theologico, & maxime uſitato?*

B. In genere cætum Chriſtianum, ſive in Chriſtum [a] credentium, per [b] verbi præconium (ordinariò) & [c] Spiritum Dei, è reliqua mundi colluvie [d] evocatum. [a] *Act.* 2. 44. 19. 2. [b] *Ro.* 10. 14. [c] *Iſ.* 59. 21. [d] *Ro.* 1. 7.

A. *Quotuplex eſt* Eccleſia?

B. Diſtingui ſolet 1° in [e] *militantem* (in Terris) & [f] *triumphantem* (in cœlis;) & 2° in *Viſibilem* & *Inviſibilem.* [e] 2 *Cor.* 10. 3, 4. [f] *Apoc.* 7. 9.

A. *Unde autem oritur iſta Eccleſiæ diſtinctio poſterior?*

B. Ex varia membrorum unde componitur conditione, tum interna, tùm externa.

A. *Quî vero ex interna?*

B. Nempe viſibilis conflatur ex fidelibus, qui tales [g] habentur, ſivę *judicio charitatis*, ſive *veritatis*: inviſibilis ex iis tantum qui fideles *revera* [h] ſunt, quorum ſcilicet interna indoles, etſi Deo προγνωστὸς notiſſima, aciem tamen [i] humani intellectus (niſi divinitùs revelata) fugit, [g] 1 *Cor.* 1, 2. *Act.* 8. 13. *Apoc.* 3. 2. [h] *Ro.* 2. 29. *Eph.* 5. 25. [i] *Act.* 9. 13. 15. *Mat.* 23. 28.

A. *Dic quomodo ab externa Eccleſiæ conditione naſcitur diſcrimen?*

B. Nimirum Visibilis dicitur Ecclesia, quæ ob multitudinem apertè profitentium veritatem, non sibi tantum ipsi, sed & hostibus Evangelii est [a] conspicua: Invisibilis, quæ ob membrorum sive paucitatem sive dispersionem ex persecutione ortam in angulis [b] obscura, nisi sibimet ipsi, delitescit. [a] *Rom.* 1. 8. *Is.* 11. 9. [b] *Mar.* 14. 50. *Apoc.* 12. 6.

A. *Quod si Ecclesia sit unquam hoc nomine invisibilis, quomodo dicitur* lux mundi? Mat. 5.

B. Quoniam scil. *in se* semper lumine cœlesti perfusa, potest tamen (ut Sol ipse) aut cæcis, aut videre nolentibus aut (persecutionis & errorum) opaco interposito collocatis [c] minime apparere, iis interim [d] *qui filii sunt lucis* utcunque radiosa. [c] *Apoc.* 8. 12. 9. 2. [d] *Mat.* 11. 19.

A. *At quomodo cum promissione Christi hoc convenit, ubi dicit, quod* portæ Inferorum adversus Ecclesiam minime prævalebunt? *Mat.* 16. 18.

B. Intelligendus est de Ecclesia *Universali & Invisibili*, nam de particularibus & visibilibus experientia reclamat; ut (si alia deessent testimonia) exemplo sunt Ecclesia Judaica, & 7. illæ Apocalypticæ, c. 2, & 3.

A. *An ergo non potest Ecclesia militans in terris penitus* deficere?

B. Non potest; pugnat hoc enim cum *promissionibus* divinis, qualis ea est modo memorata, *Mat.* 16. *Mat.* 28. 20. Hinc seculis etiam corruptissimis, & maxime Apostaticis, ubi prorsus interiisse videretur Ecclesia, suas sibi fidelium *reliquias* in tuto condidisse Regem Ecclesiæ omnes

nes docent hiſtoriæ, ut 1 *Reg.* 19. 14, 18.

A. *Aſt ubi gentium fuit Eccleſia per tot annorum centurias ante Reformantem* Lutherum?

B. In mediis Eccleſiæ hoſtibus *captiva*, oppreſſa fædè, variiſque maculis deformata, ſicut tempore *Achabi* Iſraelitica, vel ut arca Dei inter Philiſthæos *ad tempus* triumphata.

A. *Qualis vero erat iſta Eccleſia, quæ* nullibi comparuit, *quæ* nullos ſibi proprios habuit paſtores, Regimen Eccleſiaſticum, & diſciplinam nullam, *quæ denique cum* cætibus (*quos ipſa vocat*) Idololatricis *communionem ordinariam exercere ſuſtinuit? Ad iſta velim ut ſigillatim reſpondeas.*

B. Ad primum quæſiti caput, oſtenſum eſt ſuprà, minimè neceſſarium eſſe ut Eccleſia ſemper compareat, niſi ſuis ipſius membris: at 2° *ex abundanti* dicimus, ſub ipſa Papatus tyrannide comparuiſſe ſæpius gregem Chriſti, etſi obſcuriorem paulò & minùs frequentem (nec erubeſcendum eſt Eccleſiæ, ſi quando *grex puſillus* audiat, *Luc.* 12. 32.) Imo nullo defuere ſeculo qui veritatem Chriſti, idque in graviſſimis fidei capitibus contra ſacrilegas novitates Papicolarum, quà *dictis*, quà *factis*, quà denique proprio *ſanguine* vindicabant. Hic Judicem appellamus Hiſtoriam Eccleſiæ.

A. *Quid autem de defectu Paſtorum ſibi peculiarium, Diſciplinæ, & Regiminis Eccleſiaſtici, ſentiendum?*

B. Nimirum (ut alia prætéream) quod paſtores illi Pontificii (quales quales) ſufficerent ad

tempus inſerviendis Eccleſiæ commodis *ſimpliciter* neceſſariis, ut Scribæ & Phariſæi Eccleſiæ Judaicæ, quibus ex præcepto Chriſti pro tempore auſcultandum erat.

A. *Quid porro de iſto Diſciplinæ defectu ſtatuendum?*

B. Diſciplinam ſcilicet (omnibus quaſi numeris abſolutam) ubi haberi poteſt ad Eccleſiæ ædificationem apprime facere, [a] *eſſentiam* minime conſtituere. [a] vid. 1 *Cor.* c. 5. &c. 11. collat. cum 1 *Cor.* 1. v. 2.

A. *Quid demum ad communionem iſtam cum cætibus Idololatricis dicendum? potuitne ullo nomine Eccleſiæ titulum mereri, quæ ſe iſtis admiſcuit?*

B. Hoc fidelium tunc temporis *infirmitatem* & *infortunium* arguit, non prohibet quo minus (a) Eccleſiæ Univerſalis membra cenſerentur; præcipuè cum duram ſub papatu ſervirent ſervitutem, nec plena Evangelii luce, ut poſtmodum, eſſent imbuti. [a] *Apoc.* 2. 13.

A. *Quæ ſunt notæ veræ Eccleſiæ?*

B. Inviſibilis eædem quæ verè fidelium, [b] vita ſcilicet verè Chriſtiana; viſibilis, ſana in *fundamentalibus* [c] profeſſio & prædicatio fidei, cum debita (quoad *ſubſtantiam*) adminiſtratione Sacramentorum. [b] 1 *Jo.* 2. 29. [c] 1 *Jo.* 4. 13. 14. *Mat.* 28. 19. 20.

A. *Nonne hæc inter notas Eccleſiæ cenſeri debet, quod unum in terris* caput viſibile *agnoſcat, illudque Pontificem Romanum?*

B. Nequaquam: quia nullum tale caput nobis commendat Scriptura, nedum Pont. *Romanum* & in talibus argumentum ex verbo Dei *negativum* valet.

A. *Quo potiſſimum fundamento nititur adverſa Romanenſium Sententia?*

B. Eo nimirum, quod S. Petrus tali gaudebat præ cæteris Apoſtolis privilegio, quod Romæ ſedit Epiſcopus, ibique Coronam tulit martyrii; demum, quod ei ſucceſſor ſit Pont. Rom.

A. *Unde autem colligunt Petro indultum (præ reliquis) Epiſcopatum iſtum* Oecumenicum, *ſive poteſtatem in omnia Eccleſiæ militantis membra ſupereminentem?*

B. Quod nimirum ei *nominatim* Chriſtus tradidit *claves* Regni cælorum, atque adeo promiſit ſuper *petra* (quam illi Petrum ipſum interpertantur) ſe ædificaturum Eccleſiam ſuam. *Mat.* 16. 18. 19.

A. *Quid ad iſta reſpondendum?*

B. 1° Claves non uni Petro, ſed omnibus Apoſtolis ex æquo eſſe concreditas liquido conſtat ex *Mat.* 18. 18. & *Jo.* 20. 23.

A. *Cur igitur eo loci Petrum duntaxat allocutus eſt Chriſtus.*

B. Quoniam is [a] nomine reliquorum præclaram illam de Chriſto confeſſionem edidit, utque ad illius nomen (reſponſo ad [b] *ſingulos* æqualiter pertinente) alluderet. [a] *Mat.* 16. 20. [b] *Collat. cum* v. 15.

A. *At* primus *dicitur Petrus*, Mat. 10.

B. Inde *ordinis* fortaſſe colligatur primitas, nulla *juriſdictionis*. Primus appellatus eſt Petrus, quod primus omnium vocaretur à Chriſto; ad *Apoſtolatum* ſcilicet, etſi Andræas prior ad *Diſcipulatum*. confer *Mat.* 4. cum *Jo.* 1.

A. *Eſtne aliud aliquod ex Scriptura petendum quod S. Petri in reliquos Apoſtolos juriſdictioni ſuffragetur?*

B. Omnino nihil; imò nonnulla potius *in ſpeciem* contraria; qualia ſunt quod eum ex infirmitate carnis(ſtatim à conceſſo omnibus privilegio) labentem [a] *Satanam* appellaret Chriſtus, eique in faciem obſiſteret [b] S. Paulus, quibus nihil ſimile cæteris Apoſtolis factum legimus, [a] *Mat.* 16. 23. [b] *Gal.* 2. 11. Adde quod Paulus aſſerit ſe nihilo inferiorem fuiſſe reliquis Apoſtolis,& conſequenter non Petro, 1*Cor.* 11. 5. nec ulla demum talis juriſdictionis umbra ex Scripturis oſtendi poteſt.

A. *Quid vero quod Eccleſiam* ſuper Petro *ædificandam promiſit Chriſtus?*

B. Non dixit ſuper Petro, *ſed ſuper hac Petra*; ea nimirum *fide*, quam ſuo & reliquorum Apoſtolorum nomine profeſſus eſt Petrus.

A. *Quid ſi demus ſuper ipſum Petrum?*

B. Incommodi nihil ſequetur, modò 1° fundamentum ſtatuatur Petrus, non *perſonale* (quod [c] ſolus eſt Chriſtus) ſed *doctrinale*, nec 2° doctrinale primarium, ſed [d] ſecundarium, ipſi ſcilicet Chriſto Prophetæ magno & ſuper ædificantem & ædificatum; nec 3° vel hoc ſenſu *ſuper Petro* magis, quam

quam ſuper [c] reliqua Prophetarum & Apoſtolorum Coronâ. [c] 1 *Cor.* 3. 11. [d] *Mat.* 28. 20. *Act.* 3. 23. [e] *Eph.* 2. 20.

A. *Sed quid demum Romano Pont. in hoc negotio cum S. Petro?*

B. Non magis quàm cum Philippo aut Bartholomæo: nam poteſtatem iſtam Apoſtolicam (quoad eam quam ille ſibi arrogat *latitudinem juriſdictionis Oecumenicam*) expiraſſe cum ipſis Apoſtolis (non ſecus) ac dona miraculorum, palam eſt ex hiſtoria Eccleſ. quæ per multas annorum à Chriſto Centurias tale nihil meminit, nedum agnovit.

A. *Quomodo igitur toto eo tempore regebatur Eccleſia?*

B. In ſuis cujuſque Parœciis (ſive Diœceſibus) Epiſcopi *independentem* ab alio quovis Epiſcopo juriſdictionem exercebant.

A. *Quod ſi Petrus Romæ ſedem habuit Epiſcopalem, (idque per multos, uti ferunt, annos) nonne ſequetur ſucceſſoribus ejus æqualem deberi poteſtatem?*

B. 1° Non illis magis (data hypotheſi) deberetur, quam reliquorum Apoſtolorum ſucceſſoribus, hinc nihil Pont. accreſcit Romano.

2° Non Romæ magis quam Antiochiæ, aliiſque locis, ubi Petrus aliquamdiu hæſit Epiſcopus, deberetur.

3° *Loci* ſucceſſio *per ſe* nil facit ad ſucceſſionem *poteſtatis* ex jure divino.

4° Nec ſi vel maxime faceret, ſucceſſionē ſuam per tot *Schiſmatū* graviſſimorū, Pontificumq; aut

indebitè electorum, aut postea *hæreseos* manifestorum devia (ab ipsis Pontificiis abundè nobis indigitata) illæsam queant & incolumem ad S. Petri Cathedram perducere.

A. *Multæ tamen Ecclesiæ* Romanæ *præ reliquis hanistarunt sedem.*

B. Honore quidem *reverentiæ* ut Sororem, non *obsequii*, ut Dominam: hoc enim fecere salvis primò suis sibi juribus, & 2° ob hanc præcipuè rationem, quod esset Roma *sedes Imperii*, sicut ex antiquis Canonibus manifestum est.

A. *Verum suas sibi res habente Romano Pont. nunquid alienum est à mente Christi, ut Presbyterus reliquus in unaquaque Diœcesi unus superemineat & præsit* Episcopus?

B. Nequaquam, nam primò in ipsis Apostolorum temporibus talis reperitur Episcopatus, ut in Epist. ad Tim. & Tit. & in Angelis istis 7. Eccles. Apocalypticis, ad quos ut *Antistites*, per S. Johan. literas dat ipse Christus monitorias. Et 2° à dicta Apostolorum ætate ad avorum usque nostrorum tempora nulla unquam in Terris audita est sine *Episcopo* Ecclesia Christiana, ni omnes fallant historiæ.

A. *Sed à facto ad jus non valet argumentum?*

B. Imo hoc in casu plurimum; nam indigna est vigilantissima Christi super Ecclesia sua solicitudine cogitatio, ut eam ab illius usque incunabulis ad caniciem fere finiret tali politia uti, quam ipse minus probaret.

A.

A. *Quam ſtatuis Eccleſiaſticæ poteſtatis in ſibi ſubditos materiam?*

B. Ea duplex eſt, aut ſcilicet res in ſe *adiaphora*, aut in lege Dei comprehenſa.

A. *An circa utramque modo conſimili occupatur?*

B. Nequaquam; habet enim Eccleſia poteſtatem in materiâ adiaphora νομοθέτικὴν (ſive leges condendi) Chriſto ſubordinatam, ad [e] ædificationem gregis Dominici. [e] 1 *Cor.* 14. 26.

A. *Id unde conſtat?*

B. Partim ex verbo Dei, partim ex uſitatiſſima veterum Eccleſiarum praxi, ſimulac à perſecutionum æſtu ſatis reſpiraverant. [f] 1 *Cor.* 14.40. 1 *Cor.* 11.2. & 16. 1.

A. *In rebus lege morali divina, aut jam præceptis aut prohibitis, quomodo iſta exercetur* Eccleſiæ *poteſtas?*

B. Non ut quicquam [f] *immutet*, ſed ut omnia ſuis quoq; ſanctionibus [g] *corroboret*: alioqui *parendum eſt Deo magis quam hominibus*, *Act.* 4.18 & 19. [f] *Deut.* 4.2. *Gal.* 1.8.9. 12. [g] 1 *Cor.* 5. ad *v.* 6. *Judæ* 22.23.

A. *In controverſiis fidei quænam ſunt partes* Eccleſiæ?

B. Se Fidei [h] *Teſtem*, [i] *Cuſtodem*, [k] *Interpretem*, (idque non niſi ſecundum [l] *Analogiam fidei*) præſtare, [m] ſeductos in viam placidè revocare, in [n] ſeductores & præfractos gravius animadvertere, [h] *Act.* 1. 8. 1 *Tim.* 3. 15. [i] *Judæ* 3. 1 *Tim.* 1. 11. [k] *Job.* 33.23. *Act.* 15. ad *v.* 30. [l] *Rom.* 12.6. vid. Eccleſ. Angl. Art. 20. [m] 2 *Tim.* 2. 24. 25. [n] *Tit.* 1. 10, 11. 13.

A.

A. *Estne vero Ecclesia Interpres* infallibilis?

B. Reverenter ° auscultandum est Ecclesiæ, imo & in illius sententiâ (ubi, nil verbo Dei adversum statuitur) eousque humiliter acquiescendum, ut ne illius voci palam contra obstrepamus, nec paci quoquo modo aut damnum aut molestiam inferre velimus. Arg. à minori vid. °*Mat.* 23. 3. & Eccles. Angl. *Art.* 21.

A. *Sed nisi tum Interpres, tum Judex in Terris detur infallibilis, quis erit in Ecclesia finis controversiarum?*

B. Resp. 1°. Non expectandum esse finem omnium circa religionem controversiarum, dum Ecclesia versatur *in via*; præmonentibus in contrarium & °Christo & ᵖ Apost. suffragante itidem universa Ecclesiæ historiâ. °*Mat.* 18. 7. ᵖ 1 *Cor.* 11. 19.

2. Ad nullum talem Judicem in rebus fidei relegavit Christianos aut S. Scr. aut Ecclesia Primitiva, in qua tamen subinde gliscebant schismata & discordiæ.

3. Sine Judice hoc in Terris infallibili Ecclesiam & consistere posse & vigere, testem provocamus *experientiam*, cum per annos à Christo incarnato 300. & amplius, *nulla* esset in Concilio generali Ecclesia repræsentativa, nedum Ecclesia *virtualis* (ut vocant) habitus est Pont. Romanus; tota autem credentium *multitudo* sententiam latura in unum aliquem locum convenire non potuit.

4. Nec qui Judicem hunc falso venditant Pontificii, aut *quis* sit, inter se unquam convenerunt, aut quemcunque demum statuant, objecti nobis mali remedium inveniunt

A.

A. *Quorſum itaque indies audiuntur Paſtores Eccleſiæ, ſi non ſint infallibiles?*

B. Non id à bono Paſtore requiritur, ut *non poſſit*, ſed ut[q] *nolit* fallere, tenentur autem populi eos reverenter [r] audire, ut ad examen vocatis quæ Chriſti nomine dicunt omnibus, *quod bonum eſt amplectantur & retineant.* [q] 2 *Cor.* 4.2. [r] 1 *Tim.* 4.13,15. *Mal.* 2. *Act.* 17.11. 1 *Theſ.* 5 21. 1 *Cor.* 10.15.

Cap.

Cap. 15. *De Sacramentis.*

A. *Quid proprie est Sacramentum novi Fœderis?*

B. Est [f] *signum & sigillum* externum Justitiæ quæ est per fidem, [t] *divinitus* institutum. [f] *Rom.* 4. 11. *Exod.* 12. 13. *Col.* 2. 12. *Tit.* 3. 5. 1 *Cor.* 10. 16. [t] *Mat.* 28. 20. 1 *Cor.* 11. 23.

A. *Quotuplicia sunt ejusmodi Sacramenta?*

B. Duplicia; alia sub lege, sive Judaica, *Circumcisio* nimirum, & *Agnus Paschalis*; alia sub Evangelio, sive Christiana, *Baptismus*, & *Cœna Domini*. De prioribus vid. *Gen.* 17. & *Exod.* 12.

A. *Utriusque generis Sacramenta quomodo distinguuntur?*

B. Est alterum scilicet *initians*, idque tam infantium quam Adultorum, Circumcisio & Baptismus; alterum *continuans* & *confirmans*, idq; tantum Adultorum, *Agnus Pasc.* & *Cœna Domini*.

A. *Unde liquet Circumcisionem & Bapt. fuisse Sacramenta* initiatoria?

B. Ex eo, quod in Ecclesiam Judaicam [u] mas omnis per circumcisionē *solenniter* admitteretur; in Christianam, (sive mas, sive fœmina) excipitur nemo nisi per [x] Baptismum. Proin utrumvis semel duntaxat adhibitum legimus, non autem, ut Sacramenta Confirmantia, sæpius repetendum. [u] *Gen.* 17. 10. 12. [x] *Mat.* 28. 19.

A. *Quid de aliis* 5. *Sacramentis Pontificiis censendum?*

B. Eorum nulla esse *proprie* Sacramenta, hoc est sensu quo Baptismus & Cœna Domini in confesso sunt habenda.

A. *Ostende discrimen?*

B. Omnium generale idque palmarium hoc est, quod nullibi pro Sacramentis à Christo (ad quem unum utriusque consentientibus id negotii pertinet) instituta legimus. At de Baptismo, & Cœna Domini, lis nulla movetur.

A. *Quid ad ista in specie dicendum, & 1. de* Ordine, *ceu Ordinatione Ministrorum Evangelii?*

B. Non esse Sacramentum sensu quo diximus; 1° Quod nullam (sicut Baptismus, & Cœna Domini, Circumcisio & Agn. Pasc.) *externam* habeat & *aspectabilem* materiam; 2° quod ad certum hominum genus restringatur, non autem (ut ista) ad omnes ex æquo Christianos pertineat. [y] *1 Cor.* 12. 17.

A. *Quid habes de* Pœnitentia, *ceu* Absolutione *lapsorum pœnitentium?*

B. Eam quidem institutionem esse divinam, non vero sacramentum Evangelicum: quoniam

1° Ecclesiæ *Judaicæ* non minus quàm Christianæ convenit (quo nihil notius eruditis)

2° Quianullum hic reperitur *elementum externum divinitus institutum*; nam de impositione manuum super lapsos nihil præcepit Christus; *nec contritio, confessio, satisfactio*, Elementis annumerari debeant.

A. *Quid autem de* Confirmatione *statuendum?*

B. Eam

B. Eum ritum esse antiquum, pium, & laudabilem, quo Episcopus vel ejus suffraganeus Episcopus Baptizatis (*fidei suæ rationem* sufficientem in publico priùs exhibentibus) manum imponit, & solennem benedictionem impertit: verum pro Sacramento nullibi à Christo Ecclesiæ commendatũ. Et huic quoque deest *elementum sensibile*; nam de *oleo* Pontificio, reliquisque ceremoniolis hic adhibitis, altum est in S. Scr. silentium.

A. Succedat Unctio Extrema.

B. Hæc signum erat *temporarium* (quamdiu scilicet in Ecclesia vigebant miracula) idque non gratiæ spiritualis, sed sanitatis corporalis. *Mar.* 6. 13.

A. At remissio peccatorum eo significari videtur. Ja. 5. 15.

B. Imo hoc impetrat *oratio fidei*, ut constat ex loco.

A. Nec deniq; Matrimonium *vis esse Sacramentum?*

B. Neque istud: 1°, quia ad Vetus Test. perinde pertinebat ac Novum, ad statum hominis integrum æque ac lapsum, ad Infideles & Paganos, non secus ac ad Christianos. 2°, mirum erit Sacramentum, cujus illi ad unum omnes (& *quatenus ipsi*) quorum peculiare munus est administrare Sacramenta, sunt incapaces, quod tamen asserunt Adversarii.

De

De Baptiſmo.

A. *QVid eſt Baptiſmus?*

B. Eſt Sacramentum initiale, quo *fœderati*, nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti invocato, ſecundum Chriſti inſtitutionem, aquâ abluuntur. *Mat.* 28. 19.

A. *Quo fine inſtitutus?*

B. 1°, ut teſſera Chriſti, qua gregem ſuum à reliquo mundo ſecernit. *Act.* 8. 37.

2°, ut ſignum & ſigillum remiſſionis peccatorum *per unum* Chriſtum impetratæ. *Act.* 2. 38.

3°, ut ſignum quoque regenerationis ſpiritualis, & obligatio ad novam vitam, ſeu verè Chriſtianam. *Rom.* 6. 3. ad *v.* 7.

A. *Cujus eſt Baptiſmum adminiſtrare?*

B. Ejus, cujus eſt verbum prædicare. *Mat.* 28. 19.

A. *Num fœderatorum numero qui baptizandi ſunt, horum quoque includuntur* Infantes?

B. Omnino; ſunt enim & ipſi [a] fœderati, quibus proinde ſignum fœderis denegari non poteſt. [a] *Gen.* 17. 7. cum *Act.* 2. 39. *Deut.* 29. 10, 11, 12. 1 *Cor.* 7. 14.

A. *Quî poſſunt eſſe fœderati, qui quid ſit eſſe fœderatos ignorant?*

B. Poſſunt (ut in legitimis fœderibus & contractibus humanis) *per alios*, etſi non per ſe.

A. *Sed*

A. *Sed in tota Evangelii historia nullum reperitur exemplum, lex nulla de Baptismo Parvulorum.*

B. Exempla videntur esse, *Act.* 16. 15. & 33. 1*Cor.* 1. 16. De exemplis tamen non est anxiè laborandum, cum argumentum inde *negativum* nihil probat, præcipuè nisi singularis aliqua id poscat circumstantia.

A. *Quidni hic posceret circumstantia mutati elementi, sive signi Circumcisionis in Baptismum?*

B. Quoniam mutato signo idem & [a] immutabile manet fœdus, nec *novum* erat Infantes gaudere Sacramento initiali fœderis; proinde expressa illorum mentione opus non erat. [a] *Gen.* 17. 7. *Heb.* 13. 20.

A. *Cedò* legem *vel* præceptum de *Pædo-Baptismo.*

B. Sufficit præceptum generale istud, *Mat.* 28. πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς.

A. *Verum ibi jubet Dominus ante* erudiendos *esse quàm Baptizandos.*

B. Alii aliàs exponunt vocabulum μαθητεύσατε sed quicquid sit de ista voce, hinc tantum sequetur, prius instituendos esse *parentes* in Fide, quam illorum liberi baptizentur, quod nemo unquam negavit.

De

De Cœna Domini.

A. *Quid est Cœna Domini?*

B. Est novi Fœderis Sacramentum alterum Christianum, quo [a] *panis* & *vini* (precibus eò pertinentibus) [b] benedictorum usu spiritualis manducatio Christi *adultis* fidelibus obsignatur. [a] 1 *Cor.* 11. 23. ad 30. [b] 1 *Cor.* 11. 28.

A. *Ad quos vero hujus Sacramenti Administratio pertinet?*

B. Ab iisdem, ministris scilicet Evangelii, utrumque sacramentum administrari par est. Præterea, cum Cœna Dom. sit *cibus* & nutrimentum gregis Christi, meritò ad Pastores ejus dispensatio pertinebit; adde suffragantem perpetuò Ecclesiæ universæ praxin.

A. *An nudum panem & vinum percipimus in Cœna Domini?*

B. Imo [c] corpus & sanguinem Christi, sed *spiritualiter* & per [d] fidem, non modo isto quo fingunt Pontificii, [e] *Capernaitico, crasso, carnali*, & per verè corpoream (quam vocant) *Transubstantiationem.* [c] 1 *Cor.* 11. 24, 25. [d] 1 *Joh.* 6. 40. collat. cum *v.* 35. & 54. [e] *Joh.* 6. 52. 59. 63.

A. *Quid habes vero quod contra portentum istud Transubst. objicias?*

B. Eam scilicet & Primitivæ Ecclesiæ ignotam, & pugnare cum *scriptura*, cum *ratione*, cum *sensibus ad unum omnibus.*

A. *Cur dicis pugnare cum Scriptura?*

B. Quoniam Christus ipse quod bibit in Sacramento vocat [a] *fructum vitis*, & Sanctus Paulus quod editur, *ter* singulis *conjunctim* versibus, *etiam peracta consecratione*, [b] panem. [a] *Mat.* 26. 29. [b] 1 *Cor.* 11. 26, 27, 28.

A. Verum quod ibi percipitur, Corpus & sanguis Domini *appellatur*?

B. Locutione scilicet *Metonymica* & *Sacramentali*, quâ signum pro signato *usitatissime* ponitur: ut *Gen.* 17. 10, 11. *Exod.* 12. 11. *Tit.* 3. 5.

A. Dic qui pugnat Transubst. cum ratione?

B. Quia ponit multa perabsurda, & ἀνυσατα: qualia sunt 1° eundem (Christum scilicet) comedisse *seipsum*, accidentia nullum agnoscere subjectum, πολυτοπιαν ejusdem corporis eodem tempore, ita ut localiter distet à *seipso*, simul & quiescat & moveat (sursum, deorsum, antrorsum, retrorsum) obviam fiat sibi ipsi, & alia hujuscemodi portenta patiatur.

A. An omnibus quoque sensibus adversatur?

B. Sint ipsi testes; *panem* esse clamant *singuli.*

A. Sed credendum est, ratione & sensu etiam reclamantibus.

B. Imò credere nec debet, *nec potest* quisquam contra *Scripturæ, rationis*, omniumque *sensuum* luculentissima constantissimaque suffragia.

A *potest*

A. Poteſt tamen quis credere quod non [c] ſentit, aut cujus [d] rationem, ſepoſita teſtantis veracitate, non capit. [e] Joh. 20. 29. [d] Ro. 11. 33.

B. Rectè; ſed [c] contra omnem ſenſum & rationem credere (quod hic volunt Pontificii) non eſt credere, ſed [d] inſanire. [e] vid. Iſa. 44 à v. 12. ad 21. & c. 46. 8. [d] Iſa. 44. 19.

A. At poteſt Deus efficere ut panis ſit ſenſu craſſiſſimo Corpus Chriſti.

B. Poteſt quidem Deus [f] quodcunque vult, ſed quod non vult non facit; repugnat hæc contradictio voluntati divinæ, nec [g] poteſt aut Ipſe mentiri, aut hominum mendacia præſtare vera. [f] Pſ. 135. 6. [g] Heb. 6. 18.

A. Quid de Conſubſtantiatione Lutherana ſentiendum?

B. Ea quidem in hoc convenit cum Tranſubſt. Pontif. quod verba Chriſti [Hoc eſt corpus meum] utraque ῥητῶς, ceu ut verba ſonant, intelligat.

A. Ubi ſitum eſt diſcrimen?

B. 1° aſſerunt Lutherani panem & vinum quoad ſubſtantiam minimè mutari, licet in, cum, vel ſub iiſdem ſit verum corpus & ſanguis Chriſti.

2° Nec corpus Chriſti unà cum elementis eſſe ſtatuunt unione propriè locali, ſed perſonali & hypoſtatica, quatenus nimirum inſeparabile eſt à λόγῳ ſive perſona Chriſti, in quo multò tolerabilior eſt tranſubſt. Pontificiâ.

A. *Ad eam vero quid dicendum?*

B. 1° Nullam esse talis commenti necessitatem; neque enim hic *caro quicquam proficit* magis quam in sententia Pontif. *Joh. 6. 63.*

2° Naturarum in Christo proprietates *ubiquitatem* scilicet & *finitudinem localem* confundere videtur, contra omnem sanam philosophiam.

3° Nec Corpus Christi in Sacramento ponit *corporaliter* magis quam in quavis re alia; nam *ubique* (illorum sensu) unitum est naturæ omnipræsenti, videlicet Divinæ: sicque de pane communi non minus quàm Sacramentali vere diceretur, *hoc est corpus meum.* Id vero ipsi inficias ibunt.

A. *Quid censes de* calice *Sacramentali Laicis denegato?*

B. Id esse Sacrilegæ prorsus audaciæ decretum, *non obstante institutione Christi*, quin & *Primitivæ Ecclesiæ praxi*; à * Concilio Constantiensi, (ipso quidem rotunde & *totidem terminis* fatente) eructatum.

* Sess. 13.

A. *Sed in solo pane (Corporis Dominici Symbolo) utrumque percipitur elementum*, viz. per concomitantiam.

B. Sic & ipsis *Sacerdotibus* sub una specie communicare sufficeret, & sic fruſtra sub utraq; specie cœnam instituisset Christus; quorum alterum contra *Missificantes* facit sacerdotes, utrumque contra institutionem & præceptum Christi.

A.

A. *Quinam admittendi ſunt ad Cœnam Domini?*

B. Baptizati omnes adultiores, circa [h] fidem *ſic ſatis* [i] *informati*, extra Communionem Eccleſiæ *non* [k] *ejecti*, quiquè *ſine dato ſcandalo* vitam inſtituunt. [l] *Heb.* 6. 1. [m] 1 *Cor.* 11. 29. [n] 1 *Cor.* 5. a *v.* 7. ad fin. *c.*

A. *Quid ſi contigerit, ut quibus iſtæ deſunt conditiones admittantur nonnulli, an ideo abſtinendum erit bonis & rite præparatis?*

B. Ad Rectores Eccleſiæ pertinet ejuſmodi incommodis (qua fieri poteſt) occurrere: verum ut ob noxam *alienam*, ſuo ſe quis fraudaret privilegio, nimium ſapit rigorem, ſuique neglectum.

A. *Quod ſi cum impiis (ad menſam ſcilicet ordinariam) non ſit* [o] *edendum, multo hoc minus ad menſam ſacram licitum videatur.* [o] 1 Cor. 5. 11.

B. Imò valde diſpar eſt ratio, quæ irritam facit conſequentiam; quoniam menſâ Domini communicare quilibet Chriſtianus *ex præcepto* tenetur, eique hoc indultum à Chriſto conſtat in maximam animæ putilitatem, quorum neutrum Communioni ad menſas *ordinarias* quadrabit; proinde in tam diſſimili caſu fruſtra eſt qui eandem urget *non communicandi* libertatem. [p] 1 *Cor.* 11, 26, 28. collat. cum 1 *Cor.* 10, 16.

A. De Geſtu *in Sacramento Euchariſtiæ* percipiendo *quid cenſes?*

B. Arbitrio Eccleſiæ (utpote *rem mediam*) relinquendum.

A. *Sed Apoſtolos ad menſam cum Chriſto accumbentes percepiſſe liquet ex* Mat. 26. 26.

B. Id quamvis valde ſit probabile, tamen certò conſtare non poteſt: nam hoc tantum inde liquidò evincitur Dominum inſtituiſſe Cœnam ſuam, *priſquam ex menſa cum reliquis ſurgeret.* Hoc verò multò evidentius eſt, Chriſtum de *Geſtu* præcepiſſe nihil; imò neque S. Paulus qui circa hoc ſacramentũ ſe tradidiſſe aſſerit *quod accepit Domino*, ullam omnino ejus mentionem inſinuavit; unde rem eſſe *adiaphoram* tuto concluditur, quia *ſine præcepto nullum obligat exemplum.*

A. *Non eſt igitur* Ingeniculatio, *dum ſacra Cœna celebratur, geſtus aut Idololatricus, aut ſuperſtitioſus?*

B. Pari quidem ſuperſtitione teneri videantur, qui geſtum ſacramentalem aut *abſolutè* neceſſarium habent, aut *per ſe illicitum*; quippe qui ſub præcepto divino non cadit (ut ante diximus.) Nedum idololatra eſt, qui maximi Hominibus collati beneficii *teſſeram, idque orans ſicut in Eccleſia Anglicana*) de genu accipit.

A. *In hoc aut alio quovis conſimili caſu, quid factu optimum videtur?*

B. Eccleſiæ judicio, & [q] receptis *legibus & Conſuetudini* acquieſcere, non autem *inutiles ſerendo* [r] lites [s] concordiæ fraternæ vinculum diſſecare. [q] 1 *Cor.* 11. 16. [r] 2 *Tim.* 2. 14. [s] *Eph.* 4, 2, 3.

A. *Ad vim Sacramentorum percipientibus derivandam, eſtne neceſſaria* Intentio Miniſtri?

A.

B. Minimè; ſic enim penderet beneficium Dei & fidelium conſolatio ex infirmitate aut improbitate humana, eâque non ſuâ *percipientium*, ſed alienâ, *male adminiſtrantium*, quod perabſurdum eſt.

A. *In quo cernitur iſtius ſententiæ abſurditas?*

B. Scilicet nil indignum magis infinita tum bonitate, tum ſapientia Chriſti, quàm Inſtitutionum ſuarum vim appendere *intentionibus* miniſtrorum; ſic enim fieri poſſit ut effectum ab eo deſignatum nunquam ſortiantur. vid. 2 *Cor.* 4. 7.

A. *Nonne etiam hoc telo ſuam ipſorum cauſam maximè jugulant Pontificii?*

B. Nihil verius: cum enim *v. g.* Baptiſmum volunt ex *intentione* miniſtri pendere, ſequitur *Miniſtro non intendente* non Baptizari: qui autem Baptizatus non eſt, nullius ordinis Eccleſiaſtici capax cenſetur. Hinc, utrum quis ſit Presbyter, Epiſcopus, aut Papa, ignoratur; ſicque fluctuabit omnis fides *Curiæ Romanæ.*

A. *Quid vero ſi Miniſter aut joco tantum, aut ad corporis immundiciem abluendam, aut alio quovis conſimili fine, parvulum aqua conſpergeret, hoccine Baptiſmum appellabis?*

B. Si ad Baptiſmum conferendum *ſerio accerſitus*, præſcriptam à Chriſto *verborum formam* adhibeat, quicquid intenderit Miniſter, verum contulit Baptiſmum.

A. *Unde vero hoc efficitur?*

B. Ex eo, quod defectus iſte, quem fingis, Miniſtri (quanquam graviſſimus) non eſt in *ſubſtantia* Sacramenti, ſed purè *accidentarius*; Accidentia autem *non mutant rei eſſentiam.*

Cap. 16. *De ſtatu mortuorum.*

A. *Quid accidit animabus humanis, corpore per mortem ſolutis?*

B. Piorum animæ [a] æternam [b] *mox* poſſident fælicitatem [c] cum Chriſto in cœlis; impiorum [d] æternos patiuntur [e] Inferni Cruciatus. [a] 2 *Cor.* 5. 1. ad *v.* 9. [b] *Phil.* 1. 23. [c] 2 *Cor.* 5. 1. [d] *Mat.* 25, 41. [e] *Luc.* 16, 23.

A. *Quid de Corporibus ſtatuendum?*

B. Utrorumque [f] *reſurrectura* in die Judicii, ſuis denuò animabus conſocianda; [g] illorum quidem ad ſtatum *gloriæ*, horum *ad ignominiam, æternumque contemptum.* [f] 1 *Cor.* 15. 35. [g] *Dan.* 12. 2.

A. *Nunquid idem numero corpus reſurget?*

B. Idem ſine dubio *quoad* [h] *ſubſtantiam*, hoc eſt, ex eadem numero materia de novo conſtructum, [i] *ſicut Deo videbitur*; non idem *quoad* [k] *accidentia.* Hic autem quando tacet Scriptura, in ſpecie nil temere aſſerendum. [h] 1 *Cor.* 15, 53, 54. [i] ibid. *v.* 38. [k] ibid. *v.* 42. 43, 44 *Phil.* 3. 21.

A. *Quid cenſes de loco Pontificio Animarum tertio, qui dicitur* Purgatorium?

B. Eum ne *unius* quidem teſtimonii Scripturalis colore vel umbra niti, quin turpem eſſe potius *animarum mercaturam*, nec exiguam in Chriſti ſanguinem contumeliam.

A. *De*

A. *De mercatura ista (multisque aliis illarum Hominu ejusmodi nundinationibus) diu est quod ea satis invoteſcit orbi Christiano; sed quam sanguini Dominico labem adspergit?*

B. Hanc scilicet, quod satisfactionem Christi elevat, si non evacuat; cum ea siquidem commiscet *Satisfactionem* Justitiæ divinæ, easque *post mortem* humanas; unde hoc redundat gravissimæ in Christum contumeliæ, quod pro peccatis *ex parte* tantum, non *ex asse* satisfecerit, [1] tota reclamante Scriptura. vid. *Dan.* 9. 24. *Rom.* 4. 25. *c.* 8. 33. 34. *Heb.* 10. 14. 18.

A. *Nonne vero* preces pro Defunctis *antiquitus haberi consuerunt?*

B. De precibus *Eucharisticis* & *commemorativis* verissimum est, quin & de propriè *petitoriis* post aliquot à Christo secula mos inolevit, sed cum Purgatorio isto commune nihil habentibus.

A. *Qui sic?*

B. Quoniam hoc tantum in illis volebant Veteres, ut Fidelium animæ ad *plenariam* gloriæ possessionem in cælis admitterentur, quâ non ante diem judicii fruituras existimabant: imò fiebant preces istæ ob ipsos quoque *Confessores*, *Martyres*, atque adeo *B. ipsam Virginem.* Nihil interim de *Satisfactione* post mortem futura, aut de fictitiis Purgatorii terriculamentis prodiderunt Antiqui.

A. *Sed nonne Apostolus ipse pro defuncto orat*, viz. *Onesiphoro*, 2 Tim. 1. 16. 18.

B. Dato nunquam concedendo, Onesiphorum cum ista Paulus scriberet, è vivis excessisse, tamen

men illa precatio Apostolica cum Pontificiis in gratiam Animarum in Purgatorio sudantium institutis nihil habet commune, (nam hic de cruciatibus οὐδὲ γρῦ.)

A. *Quidni vero Onesiphorum concedis eo loci mortuum?*

B. Quia nulla loci cogit circumstantia: nam,

1°. Si *Ephesi* tum ageret (ubi mansit ejus familia, c. 4. 19.) quidni includeretur, ut Pater familias, in sua ipsius domo?

2°. *Mortui* familia minùs congruè diceretur.

3° Alibi fortasse peregrinantem novit Apostolus.

A. *In Judicio Universali quis futurus est Judex?*

B. Christus ipse, cui *omnis commissa est potestas*, hominum peccatorum gratia judicio (longe iniquissimo) ad Crucem damnatus. [a] *Act.* 17 31. 2 *Cor.* 5. 10.

A. *At de Sanctis dicitur, quod ipsi quoque* judicabunt *mundum.* 1 *Cor.* 6. 2.

B. Priùs scilicet *judicati*, & tanquam *Adsessores* Christo *comprobabunt* ejus sententiam.

A. Cur Infideles dicuntur (in hoc præsente seculo) *jam damnati? Joh.* 3. 18.

B. Nimirum *ex decreto legis*, non ex [a] *sententia* solenni ceu formali Judicis. [a] *Mat.* 25. 41.

A. *Peracto hoc Judicio quid superest?*

B. Tunc *Regnum* (Mediatorium scilicet) *Patri traditurus est Christus*, & (evanescente isto munere Oeconomico) *Deus erit omnia in omnibus.* 1 *Cor.* 15. 28.

Cui omnis sit laus & gloria,
Nunc & in secula seculorum. Amen

APPENDICULA PRACTICA

De Cœna Domini.

A. Quorsum instituit Christus Sacramentum [a] Eucharistiæ, *quod &* [b] Cœna Domini *appellatur?* [a] *1 Cor. 10. 16. [b] 1 Cor 11 20.* * εὐλογίας. idem quod εὐχαριστίας. confer. Mat. 26. cum Luc. 22.

B. In gratam sui [c] *commemorationem*, utque [d] *mortem* ejus percipientes annuntient. [c] *1 Cor. 11, 24, 25,* [d] *v. 26.*

A. *Qualis autem ea debet esse Commemoratio?*

B. Non tantum historica, in summis aut labris aut cerebo fluida (quæ [e] Hypocritarum & maxime Impiorum esse potest) sed [f] *practica* & [g] *affectuosa*, quæ [h] vim quandam salutarem animæ *fideli* altè imprimit, ac infigit. [e] *Psal. 78, 35, 36.* [f] *Psal. 103, 18.* [g] *Mat. 26. 75. Psal. 147, 7.* [h] *Isa. 26, 8, 9.*

A. *Id explica uberius.*

B. Talis esse debet Christi in Cœna sua Recordatio, quæ

1° Crn-

1° *Crucifixi* Domini [i] amoris erga se mellitissimo sensu participantis animum pascat, & cœlesti [k] voluptate perfundat. [i] *Joh.* 15, 13. [k] 1 *Pet.* 1. 8.

2° Quæ amoris vicissim erga [l] Christum igniculos in corde Communicantis excusitet, in illius [m] laudes meritissimas & obsequium rapiat. [l] *Joh.* 21, 16, 17. *Cant.* 1. 7. [m] 1 *Tim.* 1. 12. ad *v.* 18.

3° Qua Charitate flagret in [n] *proximum*, maxime in [o] *domesticos fidei*, [p] ὁμοτραπέζους. [n] *Mat.* 18. 32, 33. 1 *Joh.* 4. 11. [o] *Gal.* 6. 10. [p] 1 *Cor.* 10. 17.

A. *Quid est* annuntiare mortem *Domini*?

B. Est publicè, atque uno simul ore omnes fateri, mortem ejus nostram esse vitam, cujus ibi non signa modò, sed & *arrha* quædam ac *tessera* ob oculos ponuntur: imo neque signa tantum aut *repræsentantia*, aut *obsignantia*, verum etiam *exhibentia* merito appellari dictat ratio.

A. *Dic primum quomodo elementa illa in Sacramento aspectabilia (cum actionibus eo pertinentibus) signa dicantur* repræsentantia *mortis Christi, simulque beneficiorum omnium inde scaturientium.*

B. Panis scilicet, etsi fractus, est [q] *baculum vitæ*; imò, nisi dentibus comminutus, alendo corpori non sufficit: nec vinum [r] *lætificat cor*, nisi ab Uvis expressum, alioque transfusum, & quasi *extravasatum*. [q] *Psal.* 105. 16. [r] *Psal.* 10. 4. 15.

A.

A. *Hæc autem accommodanda censes ad Corpus & Sanguinem Christi in sacra Cœna repræsentatum?*

B. Planè, cum sacratissimi Corporis istius *contusionibus* & *vibicibus* sanati nos simus, & pretiosissimi Sanguinis [f] *effusione* à peccatorum omnium sordibus & maculis abluti. [f] *Is.* 53. 5. [t] 1 *Joh.* 1. 7.

A. *Unde constat signa illa sacramentalia* tesseras *quoque & sigilla esse nostræ per Christum vitæ?*

B. Multifariam: 1°. Ex adjuncto sacramentis omnibus (sive legalibus, sive Evangelicis) communi, quod est [u] *obsignare vitam* in novo fœdere promissam. [u] vid. *Enchirid.* c. 15.

2°. Ex fine Politico convivii publici, quod ut certissimum amicitiæ [x] *fœderalis* symbolum est semper inter [*] omnes gentes adhibitum. Fieri non potest ut Christus ad Cœnæ suæ honorem ac delicias vocaret, nisi quibus tanto beneficio testatissimum faceret, eos secum in gratiam rediisse, nec *se peccatorum velle recordari amplius.* [x] *Gen.* 26. 30. &c. 31, 54. *Psalm.* 50. 5.

[*] Vide eruditam D. *Cudworth* dissert. de Cœna Domini.

3° Ex ipsa Institutionis forma, & phrasibus, *Accipite, edite, bibite, hoc est corpus meum*, minime obscurum est Sacramentum istud *obsignare* fidelium animis, quæ sensibus offert beneficia; alioqui non responderet signo res significata.

A. *Qui sic?*

B. Nempe non *accipitur* & *editur* corpus, neque *bibitur* sanguis Christi nudo repræsentamine, (nam ad hoc utriusque elementi ad sacram mensam *appositio*, & hujus *effusio*, illius *fractio* sufficeret) sed altiorem *obsignandi* sensum verbis istis inesse suadet ratio.

A. *Dic quomodo.*

B. Scilicet eodem recidit ac si dixisset Dominus; Quicunque rite præparati ad mensam meam acceditis, tam certi esse possitis corpus meum pro vobis immolari, sanguinem pro vobis effundi, utrisque animas vestras ad vitam æternam ali, quam estis externis hisce symbolis pasci & sustentari corpora.

A. *Ea quoque signa in Sacramento adhibita* exhibentia *vocasti.*

B. Sic; quod enim panis & vinum corpori afferunt, vires scilicet & vigorem, queîs vitæ filum extenditur, validiusque redditur, id animæ *fideli* corpus & sanguis Christi per fidem præstat in Sacramento.

A. *Cur vero signis usque adeo obviis & expositis (cujusmodi sunt panis & vinum) tanti mysteri sublimitatem adumbravit Dominus?*

B. Quanquam huic, eiquè consimilibus quæsitis, sufficeret apud homines cordatos, & omnisapientiæ Divinæ reverentes, [a] respondere, quia [b] *sic ei placuit*, non desunt tamen diversi generis rationes. [a] *Rom.* 9. 20. [b] *Mat.* 28. 18.

A. *Proferantur in medium.*

B.

B. 1° Ne *signis* nimium tribueretur, quin potius per horum *vilitatem* Instituentis gloria magis emicaret, & per *infirmitatem* elementorum *sua perficeretur potentia.* Huc accommodari possunt illa 1 *Cor.* 1. à *vers.* 25. ad finem *Cap.* 2 *Cor.* 12. 9.

2° Ne Sacramenta *Evangelica* quæ toti Ecclesiæ tam plena gratiæ & suavitatis esse voluit, sint vel ulli membro, vel ullo nomine *onerosa.* Quin

3° Nec Symbolis potuisse *aptioribus* totum repræsentari videtur mysterium, sive Christum ipsum, sive corpus ejus mysticum spectemus. Quid enim suave illud *fidei* epulum, partibus suis omnibus & numeris *integrum*, signantius adumbrare potuit, quam *panis* & *vinum*, quorum ille stabile *fulcimen vitæ*, hoc dulce *cordis levamen.* Quid fratrum * συσπτοῦντων in tanta personarum [a] varietate (ceu [b] *fidei*, ceu *charitatis*, quâ aliis prælucere debent) *unitatem* coloratiùs depingere?

**Eadem mentâ participantium.*

[a] 1 *Cor.* 12. 12. [b] 1 *Cor.* 1. 10.

A. *Quid ergo de iis censendum qui hoc animæ pabulum Ecclesiæ* Infanti, non adultæ, *proprium asserunt?*

B. Eos facile revinci, tum

1° Ex disertis Apostoli verbis, ubi dicit, *quotiescunque panem hunc ederitis, & poculum biberitis, mortem Domini annuntiatis* usquequo venerit, *i. e.* in gloria ad judicium: tum

2° Ratione ab *analogia* alimenti corporalis ducta,

ducta, quo neque Infans, neque Adultus carere diu potest.

A. *Quid de iis, quos nulla ad hoc epulum invitat orexis, aut quomodocunque tanti non faciunt?*

B. Pessimè scilicet animabus suis istos consulere, non secus ac illi corporibus facerent, qui escam corporalem fastidirent. *Vide* Exhort. 1am. in Liturgia Eccles. *Ang.* ante administr. *Eucharist.*

A. *Quid tamen si quis ab hoc Sacr. diutius quam par sit, culpa non sua, abstinuerit?*

B. [a] *Unusquisque portabit onus suum*; neque dubitandum est quin istum sibi defectum aliunde (ex *Verbi* maximè penario) *Pater familias* ille cœlestis & *Deus omnis gratiæ* [b] pensabit. [a] *Gal.* 6. 5. [b] 2 *Cor.* 12. 9.

A. *Ad salutarem Eucharistiæ participationem quid requiritur?*

B. Ut sui quisque *examen* instituat, utque *dignoscat corpus Domini*, 1 Cor. 11 28, 29.

A. *Istius autem examinis quænam esse debent objecta?*

B. Tria, [a] *Resipiscentia* erga Deum, [a] *fides* erga Christum, & *charitas* erga proximum, sine quibus omnibus qui edit & bibit, *edit ac bibit* [b] *judicium* sibi. [a] *Act.* 20. 21. [b] 1 *Cor.* 11. 29.

A. *Ista ordine percurramus, & 1° cur hoc in negotio necessarium est examen antecedaneum* Resipiscentiæ?

B. Quoniam si ista desit, corde impuro & minimè Christiano ad Christi mensam acceditur, quod

quod nemo hominum [a] impune feret. [a] *Heb.* 10. 22. ad *v.* 32. præcipue *v.* 29.

A. *Quid autem est ista Resipiscentia?*

B. Est [b] donum Dei gratuitum, quo fit conversio [c] cordis & [d] vitæ à peccato [e] omni [f] regnante ad obsequium Dei. [b] 2 *Tim.* 2. 25. [c] *Rom.* 6. 17. *Ps.* 119. 80. [d] *Ps.* 119. 59. [e] *Ps.* 119. 129. [f] *Ro.* 6. 12.

A. *Ad veram Resipiscentiam quid requiritur?*

B. 1° *Tristitia secundum Deum*, [g] cujusque nunquam pœniteat, ex peccati [h] odio, [i] amore Dei, & [k] spe misericordiæ divinæ prognata. [g] 2 *Cor.* 7. 10. [h] *Ps.* 119. 104. 113. 163. [i] 1 *Jo.* 5. 3. [k] *Ps.* 51. 17. *Is.* 55. 7.

2°. Peccatorum [l] *Confessio* apud Deum [m] minimè fucata, & [n] particularis, eorum præcipuè • quæ vastant Conscientiam; quæ iis insuper [p] qui *animabus nostris invigilant* dicenda est, *ut prudentia Christiana dictabit.* [l] *Ps.* 32. 5. 1 *Joh.* 1. 9. [m] *Exod.* 9. 27. 34. *Ps.* 78. 34. 36. 37. [n] 1 *Tim.* 1. 13. *Ps.* 51. 14. [o] vide exempla proxime citata ad [p] arg. a minori vid. *Jac* 5. 16.

3° *Satisfactio* (ubi is quoque pars læsa est) præstanda proximo. *Luc.* 19. 8. &c. 17. 4. &c.

A. *Quæ præcipua sunt ad Resipiscentiam irritamenta?*

B. 1°. Læsa peccato [r] Majestas, [s] Puritas, & misericordia Divina. [u] *Ro.* 2. 4. [r] *Jer.* 7. 19. [s] *Hab.* 1. 13.

2° [t] Amor Christi, qui se victimam (in Eucharistia commemoratam) pro peccato obtulit. [t] 2 *Cor.* 5. 14. 1 *Joh.* 3. 16.

Et 3°. Spiritui quoque Sancto (contra luctanti) peccatorum [b] multitudine, [c] magnitudine, [d] totiesque recurſantibus injuriis incuſſus [e] dolor. [b] *Iſ.* 63. 10. *Eph.* 4. 30. [c] *Pſ.* 40. 12. [d] *Pſ.* 78. 40. *Ezra.* 9. 6. [e] Pſ. 78. 4.

Et 4°. Datum inde [f] proximo & [g] Eccleſiæ, imo & [h] inimicis Dei *ſcandalum.* [f] *Gen.* 34. 30. [g] *Gal.* 2 11, 14. [h] 2 *Sam.* 12. 14. *Ro.* 2. 24.

A. *De Reſipiſcentia ſatis: cur Fides hic requiritur?*

B. Non ſolum quia [i] *ſine Fide impoſſibile eſt placere Deo*, ſed quia [k] *accipere, edere, & bibere* (ſpiritualiter) corpus & ſanguinem Chriſti, nihil aliud eſt quam credere, aut certè quidem effectum Fidei, quæ hic & *manus*, & *oris*, & *ventriculi* vicem ſuſtinet. [i] *Heb.* 11. 6. [k] *Jo.* 6. 47, 48.

A. *Quanam huc incentiva potiſſimum faciunt?*

B. [l] Veracitas Dei, ineffabilis erga Hominem [m] amor & [n] patientia Chriſti. [l] *Iſ.* 1. 19. 20. [m] *Jo.* 10. 11, 15. [n] *Apoc.* 3. 20. *Mat.* 23. 37.

A. *Cur demum & Charitas in Proximum requiritur?*

B. 1° Quia non poteſt Chriſtum diligere (nec conſequenter ei gratus eſſe conviva) qui Fratrem non diligit. 1 *Joh. c.* 3. & 4.

2° Fruſtra eſt qui [a] ſuorum remiſſionem peccatorum ſperat à Deo impetrandam; nec ſuas interim fratri condonat injurias, aut cum eo [d] amicitiam colere faſtidit. [a] *Mat.* 5. 23. 24. *c.* & 6, 14. 2 *Cor.* 13. 11.

A,

A. *Dicendum proxime quid ſit in Sacramento* dignoſcere corpus Domini.

B. Eſt illius dignitatis idoneam habere rationem & *ſummâ reverentiâ*,[c] non ut cibum communem & ordinarium, ſed ut cæleſtem, & dulciſſimo plenum myſterio, tractare. [c] *1 Cor.* 11. 20, 21, 22.

A. *Quænam vero hoc urgent, præter ea quæ ante diximus, argumenta?*

B. Iſtud potiſſimum, quod *Cœna* ſuæ plurimum impertivit honorem ipſe Chriſtus.

A. *Id unde innoteſcat?*

B. 1° Ex circumſtantia temporis quo inſtituit, *eâ* nimirum *nocte* quâ tradendus erat in manus peccatorum, quâque cum Juſtitia Divina arduum erat & cruentum ei certamen *noſtrâ vice* ſubeundum.

A. *Quid inde colligis?*

B. 1° Nihil eſſe in hoc Sacramento humile aut leviculum; quippe quod Chriſti curam eo potiſſimum tempore, idque tam ſolenni apparatu, exercere potuit.

2° Ut *Legatum* pretioſiſſimum, & ſummi, quo in eam flagrabat amoris, arrham Eccleſiæ morientem reliquiſſe.

A. *Rationem cedò alteram.*

B. Ea hæc eſt, quod ex omnibus Inſtitutionibus ſuis nullam adverſus Hominum audaciam & contemptum adeo muniendam curavit, cum per Apoſtolum interminatus eſt contemptori *corporis & ſanguinis ſui* horribilem reatum. 1 *Cor.* 11.27.

A. *Ad iſta vero* quis idoneus? quis ſtabit coram devorante hoc Igne?

B. Suo nullus mortalium merito; ſed bono ſis animo contremiſcens peccator: *Ecce vocat te*, non quia tu dignus *es* conviva; ſed quia ipſe benigniſſimus, idemque clementiſſimus, Hoſpes. *Accede, Crede, Reſipiſce*, & manducaſti.

Elenchus

Elenchus Capitum.

CAp. 1. *De Sacra Scriptura.* p. 1.
C. 2. *De Natura Dei.* p. 7.
C. 3. *De tribus in Essentia Divina Personis.* p. 11.
C. 4. *De Providentia Divina.* p. 15.
Quomodo circa peccatum operatur Deus. ibid.
C. 5. *De Creatione primi Hominis, & primo Fœdere.* p. 18.
C. 6. *De peccato, & miseriis Consequentibus, præcipue de labe Originali.* p. 20.
C. 7. *De Novo Fœdere.* p. 25.
C. 8. *De Officio Christi Mediatorio.* p. 28.
C. 9. *De Fide.* p. 31.
An competat Infantibus. p. 32.
C. 10. *De Justificatione, & Sanctificatione.* p. 33.
An Sub. V. Testamento promissiones facta sint Fidelibus spirituales. ib. p. 34.
C. 11. *De Decalogo.* p. 16.
An ei præceptum aliquod substantiale attexuit Christus. p. 37.
De operibus supererogationis, & votis Papisticis. ib. p. 38, 39.
C. 12. *De Sabbato.* p. 40.
C. 13. *De obedientia superioribus debita.* p. 42.
De obedientia Cœca, ib.

De potestate parentum circa nuptias liberorum. ib. p. 44, 45, 46.
Non licere Arma sumere adversus Principem. ib. p. 47, 48.
Cap. 14. *De* ECCLESIA. p. 49.
De Ecclesia ante Lutherum, ib. p. 51.
De Primatu Petri. ib. 53, 54, 55, 56.
De Judice infallibili, ib. 58, 59.
Cap. 15. *De Sacramentis Christi, ubi & de Pontificiis.*
De Pœdo-Baptismo, p. 63.
De Transubstantiatione. p. 65.
De Consubstant. p. 67. 68.
An cum Impiis communicandum, 69.
De Gestu Eucharistico. 70.
De Intentione Ministri. 71.
C. 16. *De statu Mortuorum.*
De Precibus pro Defunctis. ibid.

Eccleſiæ Anglicanæ

Ad aliquot *Enchiridii* loca, ubi videbatur, annexa ſuffragia,

Pag. 4. *De perfectione, S. Script. vid. Art. Relig* 6.

p. 5. *De ejuſdem perſpicuitate, Homil. de Script.* part 1. 2.

C. 3. p. 11. *Art.* 1.

p. 21. lin. 4. *& c. Homil. de miſeria generis humani,* part. 1.

Ib. lin. 17. *& c. De Lib. Arbitrio, Art.* 10. & 13.

p. 22. *De Peccato Orig. Art.* 9.

p. 26. *De ſatiſf. Chriſti, Art.* 31.

p. 27. *De ſalute per unum Chriſtum A.* 18.

p. 29. *De Miſſæ ſacrificio. A.* 31.

Ib. *De Invoc. Sanct. A.* 22.

p. 33, *De Juſtificatione Homil. de ſalute gen. hum.*

Ib. *De Fide ſolum Juſtif. A.* 11.

p. 34. *De Ead. Juſtif. & iiſdem promiſſ. ante & poſt Chriſtum. A.* 7. *& Homil. de Fide.*

p. 38. *De oper. ſupererog. A.* 14.

p. 40. *De Sabbato Chriſtiano, Homil.* 1. *De loco & tempore Precationis.*

P3160.5 F145709

p. 47. *De Obedientia Princip. debita Homil. quinq; contra Rebell.*
p. 57. *De potestate Eccles.* *A.* 20.
p. 58. *Contra Infallib. Eccles.* part. *A.* 19.
p. 60. lin. 3. *Art.* 25.
p. 61. *&c. Contra Sacr. Pontif.* *A.* 25.
p. 65. *De Transubst.* *A.* 28.
p. 68. *De utraque specie.* *Art.* 30.
p 77. *De Piorum statu post mortem. Liturg. Offic. funebr. precat.* 1ª.
Ibid. *De Purgat. & Indulg. Pontif.* *Art.* 22.

FINIS.